

BOSNA I HERCEGOVINA
Agencija za predškolsko, osnovno
i srednje obrazovanje

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Агенција за предшколско, основно
и средње образовање

**ZJNPP-a ZA BOSANSKI JEZIK, HRVATSKI JEZIK I SRPSKI
JEZIK
DEFINIRANA NA ISHODIMA UČENJA**

Mostar, 2013. godine

ZJNPP-a za bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik definirana na ishodima učenja

Voditeljica Projekta:

mr. sc. Marija Naletilić

Konzultantice:

Miske Witt & Associates Inc., Shoreview, MN USA

Miske Witt, viša konzultantica

Dr. Nancy Clair and Dr. Jan Westrick with Sarah Koehler, asistentice na Projektu,

Dr. Shirley Miske, predsjednica

Projektni tim:

Maja Stojkić, ravnateljica Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Marija Naletilić, voditeljica projekta, šefica Odjela za ZJNPP-a

Jasminka Nalo, zamjenica voditeljice, stručna savjetnica za materinski jezik

Hašima Ćurak, stručna savjetnica za predškolski odgoj i obrazovanje

Radmila Jakovljević, stručna savjetnica za ZJNPP-a

Danica Vasilj, stručna savjetnica za razrednu nastavu

Mate Živković, stručni savjetnik za predmetnu nastavu

Stojan Ljolje, viši stručni suradnik za suradnju sa školama i partnerskim institucijama i koordinaciju rada radnih skupina i drugih tijela

Branko Slivar, Zavod Republike Slovenije za školstvo

Radna skupina:

mr. sc. Marija Naletilić, Danica Vasilj, dr. sc. Mate Živković, Stojan Ljolje, Mubera Đajo, Jasminka Nalo, mr. sc. Žaneta Džumhur, Hašima Ćurak, Branka Popić, Radmila Jakovljević, mr. sc. Meliha Spahić, Ana Ćavar, Slaven Ljubić, mr. sc. Ivica Augustinović, Greta Kuna, Lidija Mustapić, dr. sc. Katica Krešić, mr. sc. Vesna Varunek, Maja Zelić, Vladimir Radišić, Indira Buljubašić, Andrea Pehar, Ejub Alagić, Bosiljka Spremo, mr. sc. Nijaz Zorlak, mr. sc. Ranko Nestorović, Enisa Mehić, Ankica Grgić Mišković, Dina Borovina

Napomena: Projekt podržao UNICEF

Izrazi koji su napisani samo u jednom gramatičkom rodu odnose se podjednako na ženski i muški rod.

KAZALO

Uvod.....	5
Zajednička jezgra nastavnih planova i programa za bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik definirana na ishodima učenja.....	5
Ishodi učenja za jezik – Bosna i Hercegovina	8
Oblasti, komponente i ishodi učenja za jezik – Bosna i Hercegovina.....	34
Shematski prikaz oblasti i komponenti za bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik u Bosni i Hercegovini	37
Definicije i legende za prožimajuće pokazatelje	38
Načela definiranja ishoda učenja	40
Pojmovnik ključnih termina.....	42
Shematski prikaz plana aktivnosti razvoja ishoda učenja u 21. stoljeću	43
Literatura	44

UVOD

Danas, na početku 21. stoljeća, živimo u društvu obilježenom promjenama, ali i izloženom tehnološkim utjecajima i informacijskim tehnologijama. Snaga ovih promjena utječe na promjene odgojno-obrazovnog sustava u cilju pripreme učenika za život i rad u 21. stoljeću. Cjelokupni proces društvenih promjena pomjerio je granice znanja te je neosporno kako promjene u društvu imaju utjecaj na reformu odgojno-obrazovnog sustava temeljenog na kompetencijskom sustavu i ishodima učenja. Bosna i Hercegovina prepoznala je potrebu za izmjenama odgojno-obrazovnog sustava vodeći se novim zahtjevima vremena.

Do 2004. godine na snazi je bio osmogodišnji sustav obrazovanja za koji je utvrđena ZJNPP-a (2003. godine), a koja sadrži programske sadržaje i popise nastavnih predmeta u postojećim nastavnim planovima i programima (NPP) osnovnih škola i gimnazija. Postojeća ZJNPP-a ne odgovara potrebama trenutno važećeg devetogodišnjeg sustava obrazovanja jer je ZJNPP-a utvrđena za osnovnu osmogodišnju školu samo prenumerirana za novi devetogodišnji sustav obrazovanja, tako što je prvi razred prenumeriran u drugi, drugi razred u treći i tako redoslijedom do devetog razreda devetogodišnje osnovne škole.

Dokument je definiran na osnovi ishoda učenja za bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik i nastao je unutar reformskog procesa u Bosni i Hercegovini prateći međunarodne obrazovne standarde u svrhu osiguranja koherentnosti i kompatibilnosti odgojno-obrazovnog sustava u Bosni i Hercegovini, Europskoj uniji, pa i šire.

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, sukladno zakonskoj nadležnosti, radi na razvoju ZJNPP-a, a u svrhu ostvarenja ciljeva zacrtanih Strateškim planom 2012.–2016. godine iz kojih se izdvaja:

1. razvoj Zajedničke jezgre cjelovitih razvojnih programa za predškolski odgoj i obrazovanje i razvoj ZJNPP-a za osnovno i srednjoškolsko obrazovanje u Bosni i Hercegovini,
2. uspostava standarda kvalitete rada, kao i standarda učeničkih postignuća u predškolskom, osnovnom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju.

**Zajednička jezgra
nastavnih planova i
programa (ZJNPP-a)
za bosanski jezik, hrvatski
jezik i srpski jezik
definirana na ishodima
učenja**

Prvi poduzeti korak Agencije bio je definiranje osam odgojno-obrazovnih područja. Definirana područja su jezično-komunikacijsko, matematičko, prirodoslovno, društveno-humanističko, tehnika i informatičke tehnologije, umjetničko, tjelesno i zdravstveno područje, te kroskurikularno i međupredmetno područje.

Polazišna osnova pri definiranju odgojno-obrazovnih područja bio je Europski referentni okvir ključnih kompetencija, ključne kompetencije i životne vještine u BiH, analiza važećih NPP-a u Bosni i Hercegovini, kao i analiza kurikuluma Hrvatske, Slovenije, Kosova* i Crne Gore.

ZJNPP-a definirana na osnovi ishoda učenja za bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik sastoji se od oblasti, komponenti, definiranih ishoda učenja¹ i pokazatelja sukladno razvojnom uzrastu djeteta na kraju predškolskog odgoja i obrazovanja (uzrast od 5, 6 godina), na kraju trećeg razreda (uzrast od 8, 9 godina), na kraju šestog razreda (uzrast od 11, 12 godina), na kraju devetog razreda devetogodišnjeg odgoja i obrazovanja (uzrast od 14, 15 godina) i na kraju srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (uzrast od 18, 19 godina). ZJNPP-a, definirana na osnovi ishoda učenja za bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik, je temelj revizije postojećih NPP-a u Bosni i Hercegovini.

Cilj jezično-komunikacijskog područja jeste stjecanje jezično-komunikacijske kompetencije. Jezično-komunikacijska kompetencija obuhvaća jezičnu, društveno-jezičnu i uporabnu kompetenciju. Učenici sukladno uzrastu i predznanju trebaju steći znanja, razviti vještine i sposobnosti usmenog, pisanog i vizualnog komuniciranja u međusobnim i međukulturalnim situacijama osobnog i javnog života. Dakle, trebaju usvojiti i razviti leksička, fonetska i gramatička znanja i vještine primjenjujući ih na područjima slušanja, čitanja i usmenog izražavanja i pisanja u izravnoj (npr. jezično posredovanje) i neizravnoj komunikacije (npr. mediji). Također, usvojiti će znanja i razviti analitičke, interpretativne, prosudbene i kreativne vještine, razviti **čitalačke potrebe i stvoriti čitalačke navike**, razviti pozitivan stav spram književnosti i kulture određenog jezika, usvojiti znanja i razviti analitičke, interpretativne, prosudbene i kreativne vještine primjerene govornim i govorno-vizualnim medijima kao sredstvima umjetničkog izraza, javnog priopćavanja i sporazumijevanja, te kulturi svakodnevnog života (tisak, radio, film, televizija, internet). Učenici će, sukladno stupnju jezičnog razvoja i općeg razvoja, znati izdvojiti na određenom važne obavijesti i podatke, prepoznati suodnose u tekstu, poznavati vrste teksta i jezične stilove, poznavati jezične vrste i zakonitosti određenih medijskih te umjetničkih vrsta i oblika, samostalno se koristiti raznovrsnim medijima i izvorima podataka, tj. obavijestima, prosuđivati sadržaj i namjeru napisanog ili izgovorenog. Također, moći će, usmeno i pismeno izraziti svoje namjere, misli, stavove i osjećaje, razumljivo i uvjerljivo, usredotočiti se na usmene i pisane tekstove sukladno sadržajno-formalnim zakonitostima pojedine vrste tekstova te uz odabir odgovarajućeg jezičnog stila. Primijenit će komunikacijske strategije primjerene okolnostima i nakanama (npr. u raspravi tražiti pojašnjenje, uzeti riječ, zastupati stav), prikazat će slušateljstvu određeni sadržaj, kao i svjesno primijeniti odgovarajuće strategije učenja.

Temeljni ciljevi nastave bosanskog jezika, hrvatskog jezika i srpskog jezika omogućit će učenicima, na odabranim temama, stjecanje znanja, sposobnosti, vještina, stavova i vrijednosti kao temelj cjeloživotnom učenju, što znači ovladavanje bosanskim, hrvatskim i srpskim standardnim jezikom. Također, razvijaju jezično - komunikacijske sposobnosti i vještine, odnosno razvijaju jezične sposobnosti u govornoj i pisanoj uporabi jezika u svim funkcionalnim stilovima. Cilj je i razvoj literarnih sposobnosti, razvoj interesa za čitanjem, interesa i potreba za sadržajima medijske kulture, osvješćivanje važnosti znanja bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika razvijanjem poštivanja i ljubavi prema njima, njihovim književnostima i kulturama, te poštivanje bosanskog jezika, hrvatskog jezika i srpskog jezika kao službenih jezika u Bosni i Hercegovini.

Agencija je uradila ZJNPP-a za bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik definiranu na ishodima učenja, a cilj jeste također, u 2013. godini završiti ZJNPP-a za strane jezike. Po završetku izradbe Dokumenta

*Nalazi se pod rezolucijom 1244 UN-a o Kosovu

¹ Vidjeti u Oblasti, komponente i ishodi učenja za jezik u BiH (str. 34), a potom vidjeti u Shematski prikaz oblasti i komponenti za jezik u BiH (str. 37)

predviđeno je kako će ministri obrazovanja usvojiti Dokument što će biti osnova za reviziju postojećih NPP-a na osnovi ZJNPP-a definirane na ishodima učenja.

Donesena je odluka o parcijalnom pristupu, tj. o izradbi ZJNPP-a za pojedine nastavne predmete unutar određenog područja kako bi se, u što kraćem roku, uradila revizija NPP-a koja podrazumijeva uključivanje ZJNPP-a u postojeće NPP-e u Bosni i Hercegovini. Postavljeni ishodi na kraju predškolskog odgoja i obrazovanja jesu temelj daljnjem razvoju cjelovitih razvojnih programa za predškolski odgoj i obrazovanje.

Uspostava ishoda učenja predstavlja suštinski dio procesa poboljšanja cjelokupnog odgojno-obrazovnog sustava u Bosni i Hercegovini, a u krajnjem cilju poboljšanja poučavanja i učenja čiji rezultat trebaju biti bolja postignuća učenika. Kroz dokument ZJNPP-a definirana na ishodima učenja za bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik provlači se sedam ključnih kompetencija koje su obilježene različitim bojama². Uključene kompetencije za bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik su komunikacijska kompetencija, informatička pismenost, učiti kako se uči, društvena i građanska kompetencija, samoinicijativa i poduzetnička kompetencija, kulturna svijest i kreativno-produktivna kompetencija.

Dokument je koncipiran kako bi prikazao definirane ishode učenja unutar određene oblasti, označene brojačano, a koje prate postavljeni pokazatelji pod istim brojem ishoda za različite razine obrazovanja od kraja predškolskog odgoja i **obrazovanja**, pa sve do kraja srednjoškolskog odgoja i obrazovanja povećavajući zahtjeve pokazatelja definirane po revidiranoj Bloomovoj taksonomiji sukladno razini obrazovanja. Dogovorena su načela uspostave ishoda učenja, a to su načela znanja, sudjelovanja, transparentnosti, ponavljanja i ravnopravnosti.³

Razumijevanje Dokumenta olakšat će uporaba terminološkog pojmovnika⁴ poradi dosljednosti korištenja stručnih izraza pri nastavku rada na izradbi ZJNPP-a za sve ostale nastavne predmete unutar definiranih odgojno-obrazovnih područja.

Pri definiranju ZJNPP-a za bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik, urađene na osnovi ishoda učenja, sudjelovali su predstavnici pedagoških zavoda, Zavoda za školstvo, Pedagoške institucije, Zavoda za školstvo Slovenije, ministarstava obrazovanja, odgajatelji, učitelji razredne nastave, učitelji predmetne nastave, srednjoškolski profesori, sveučilišni profesori iz BiH, kao i međunarodni stručnjaci za jezično-komunikacijsko područje i stručni savjetnici iz Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje.

Izradba Dokumenta trajala je od lipnja 2012. godine do travnja 2013. godine.⁵ Nacrt dokumenta predstavljen je na 15 javnih rasprava održanih na cijelom području Bosne i Hercegovine gdje je bila prigoda dobiti povratne informacije o postavljenim ishodima učenja od 400 sudionika javnih rasprava na kojima su sudjelovali odgojitelji, učitelji razredne nastave, nastavnici, profesori jezika i savjetnici pedagoških zavoda, Zavoda za školstvo i Pedagoške institucije, te stručni savjetnici Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje.

Nakon provedbe javnih rasprava revidiran je Nacrt dokumenta te su razmatrani i uvaženi komentari na prenisko ili previsoko postavljene ishode učenja.

Ishodi učenja su konkretni i mjerljivi, opisuju **ŠTO** učenici znaju i mogu uraditi te su usredotočeni na primjenu i integraciju znanja i vještina opisujući važne i korisne ishode koji su relevantni za život i karijeru učenika u 21. stoljeću, a **NE opisuju** kako podučavati i učiti. Dakle, ishodi učenja ne opisuju ili broje nastavne sadržaje niti govore što odgajatelji, učitelji, nastavnici i profesori trebaju raditi u razredu, nego su usmjereni na učenike i njihove aktivnosti.

² Vidjeti u Definicije i legenda za prožimajuće pokazatelje (str. 38).

³ Vidjeti u Načela definiranja ishoda (str. 40).

⁴ Vidjeti u Pojmovnik ključnih termina (str. 42)

⁵ Vidjeti u Shematski prikaz plana aktivnosti razvoja ishoda učenja u 21. stoljeću (str. 43)

Ishodi učenja za jezik – Bosna i Hercegovina

ČITANJE: književnost				
Ishodi učenja za književne tekstove				
<p>Ključne ideje i detalji</p> <p>1. Pozorno čita ili sluša tekst u cilju razumijevanja i donošenja logičkih zaključaka; citira konkretne tekstove pri pisanju ili govoru u svrhu potkrepljenja zaključaka donesenih na temelju teksta.</p> <p>2. Prepoznaje i objašnjava ključne ideje teksta i njihove razrade; rezimira ključne ideje na temelju detalja koji je potkrepljuju.</p> <p>3. Analizira likove, događaje i ideje, te njihove međuodnose u tekstu.</p>				
Indikatori područja ključnih ideja i detalja sukano uzrastu za:				
kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
1. Uz poticaj i podršku postavlja pitanja i odgovara na postavljena pitanja u vezi s tekstom.	1. Postavlja pitanja i odgovara na pitanja kako bi pokazao razumijevanje pozivajući se na tekst.	1. Prepričava poznate priče uključujući važne detalje.	1. Analizira tekst i potkrepljuje analizu dijelovima teksta te donosi zaključke.	1. Citira čvrste i valjane dokaze iz teksta u korist analize onoga što tekst izričito navodi, kao i zaključaka donesenih na temelju teksta što uključuje i utvrđivanje dijelova teksta u kojima je situacija ostala neizvjesna.
2. Uz poticaj i podršku prepričava poznate priče uključujući i važne detalje priče.	2. Prepričava priče iz različitih kultura, utvrđuje glavnu poruku i objašnjava kako se ona prenosi putem važnih detalja u tekstu.	2. Sažima tekst odvojeno od osobnog mišljenja te određuje temu i ključnu ideju.	2. Određuje temu i ključnu ideju ponuđenog teksta kroz iscrpnu analizu teksta.	2. Utvrđuje dvije ili više tema ili središnjih ideja u tekstu i analizira njihovu razradu kroz tekst uključujući i način na koji ulaze u interakciju i nadograđuju se jedna na drugu kako bi stvorile složen prikaz, te daje objektivan sažetak teksta.
3. Nabraja glavne likove, događaje i mjesto radnje uz poticaj i podršku.	3. Opisuje likove u priči (npr. njihove osjećaje, motivaciju, odlike) i utvrđuje kako njihovi postupci doprinose razvoju radnje.	3. Određuje kompoziciju – strukturu književnog teksta i prepoznaje ulogu pojedinih likova.	3. Analizira razvoj likova (s višestrukim ili sukobljenim motivima) u tekstu u cilju tumačenja njihovog doprinosa zapletu i raspletu.	3. Analizira učinak izbora autora teksta o tomu kako razviti i povezati elemente priče ili drame (npr. mjesto odvijanja priče, redosljed radnji, način uvođenja i razvoja likova).

Vještina i struktura

4. Tumači različita značenja riječi i izraza, tehničkih, osnovnih i prenesenih značenja iz teksta i utvrđivanje kako izbor riječi utječe na značenje teksta.
5. Analizira strukturu tekstova uključujući i kako se određene rečenice, pasusi i veći dijelovi teksta (npr. odjeljak, poglavlje, scena ili strofa) odnose jedni prema drugima i prema cjelini.
6. Utvrđuje kako točka gledišta ili nakana utječu na oblikovanje sadržaja i načina pisanja teksta.

Indikatori područja vještine i strukture sukladno uzrastu za:

kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
4. Uz poticaj i podršku postavlja pitanja i odgovara na pitanja o nepoznatim i manje poznatim riječima.	4. Pojašnjava osnovno značenje riječi i izraza iz teksta.	4. Određuje značenje riječi i izraza kako su upotrijebljeni u tekstu, prenesena i osnovna značenja.	4. Određuje prenesena i doslovna značenja riječi i izraza kako su upotrijebljeni u tekstu i analizira utjecaj određenog izbora riječi na značenje teksta.	4. Utvrđuje značenje riječi i fraza koje se koriste u tekstu, uključujući i preneseno i konotativno značenje. Analizira utjecaj izbora određenih riječi na značenje i ton, uključujući i višeznačne riječi ili jezik koji je naročito svjež, privlačan i lijep.
5. Uz poticaj i podršku prepoznaje i razlikuje vrste tekstova.	5. Prepoznaje pojmove vezane uz dijelove teksta (npr. odlomak, poglavlje, scena i strofa), prepoznaje slijed događaja.	5. Analizira kako se određena rečenica, poglavlje, scena ili strofa uklapa u sveukupnu strukturu teksta i doprinosi razvoju teme, mjesta radnje ili zapleta.	5. Analizira kako autorov izbor strukturiranja teksta, redoslijed događaja u tekstu (npr. paralelni zapleti) i određivanje tempa, (retrospekcija) stvaraju efekte kao što su: tajnovitost, napetost ili iznenađenje.	5. Analizira kako autorov izbor načina strukturiranja određenih dijelova teksta (npr. izbor mjesta početka ili završetka priče, davanje i komičnog ili tragičnog rješenja) doprinose njegovoj cjelokupnoj strukturi i značenju, kao i estetskom dojmu.
6. Uz poticaj i podršku identificira ulogu autora / pisca i ilustratora.	6. Razlikuje vlastito gledište od gledišta pripovjedača ili likova.	6. Pojašnjava kako autor razrađuje točku gledišta pripovjedača ili govornika u tekstu.	6. Analizira određeno gledište ili kulturološko iskustvo koje se odražava u književnom djelu iz neke druge države razumijevajući kulturni identitet.	6. Analizira slučaj u kojem prevladavajuće gledište zahtijeva razlikovanje između onog što je izravno rečeno u tekstu, od onoga što se stvarno mislilo (satira, sarkazam, ironija ili nedorečenost).

Usvajanje i korištenje rječnika

7. Utvrdi ili razjasni značenje nepoznatih i višeznačnih riječi i izraza.

8. Razumije preneseno značenje riječi, veza između riječi i nijanse u značenjima riječi.

9. Usvaja i ispravno koristi nove riječi i izraze; bogati rječnik.

Indikatori područja usvajanja i korištenja rječnika sukladno uzrastu za:

kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
7. Uz poticaj i podršku prepoznaje značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi u sadržaju za predškolski uzrast.	7. Otkriva značenje nepoznatih, manje poznatih ili višeznačnih riječi i izraza.	7. Koristi rječnik značenja nepoznatih, manje poznatih ili višeznačnih riječi i izraza.	7. Analizira značenja nepoznatih, manje poznatih ili višeznačnih riječi i izraza.	7. Utvrđuje ili pojašnjava značenje nepoznatih ili višeznačnih riječi i izraza na temelju sadržaja za čitanje i učenje u 12. razredu, birajući između više strategija.
a. Uz poticaj i podršku, usvaja i koristi značenja riječi nastalih dodavanjem afiksa poznatoj riječi.	a. Koristi kontekst rečenice pri pojašnjenju riječi ili izraza.	a. Primjenjuje kontekst dijela književnog teksta u cilju pojašnjenja određenih riječi ili izraza, sveukupno značenje riječi ili odjeljka, položaj ili ulogu riječi u rečenici.	a. Analizira kontekst književnog teksta u cilju pojašnjenja određenih riječi i izraza, ukupno značenje riječi ili odjeljaka, položaj ili ulogu riječi u rečenici.	a. Koristi kontekst (npr. cjelokupno značenje rečenice, pasusa ili teksta, položaj ili ulogu riječi u rečenici), kao i ključ za značenje riječi ili izraza.
b. Otkriva značenje novih riječi kroz igru i uz poticaj i podršku.	b. Razumije značenja novih riječi i izraza nastalih dodavanjem afiksa poznatoj riječi (npr. ugodno, neugodno).	b. Uočava i koristi uobičajene afikse i korijene riječi pri tumačenju značenja riječi.	b. Uočava i ispravno koristi različite vrste riječi nastalih od istog korijena (npr. analizirati, analiza, analitički).	b. Identificira i ispravno koristi uzorke promjena riječi koji označavaju različita značenja ili vrste riječi (npr. pojmiti, pojam, pojmljiv).
NIJE PRIMJENJIVO.	c. Koristi tiskane i elektronske rječnike kako bi utvrdili ili pojasnili značenje riječi.	c. Koristi tiskane i elektronske referentne materijale u svrhu iznalaženja značenja riječi i njihovog izgovora.	c. Koristi tiskane i elektronske referentne materijale u svrhu pronalaženja značenja riječi, njihovog izgovora i etimologije riječi.	c. Provjerava i tiskane i digitalne, opće i specijalizirane, referentne materijale (npr. rječnike, pojmovnike, sinonime) kako bi pronašao izgovor riječi ili utvrdio ili pojasnio njeno precizno značenje, kojoj vrsti riječi pripada, podrijetlo ili standardnu uporabu.

	d. Koristi korijenski morfem kako bi utvrdili značenje nepoznate ili manje poznate riječi istog korijenskog morfema (npr. druženje, drug).	d. Provjerava pretpostavljena značenja riječi ili izraza i ispravno ih koristi (npr. provjerom pretpostavljenog značenja riječi u kontekstu ili u rječniku).	d. Provjerava pretpostavljena značenja riječi ili izraza i ispravno ih koristi (npr. provjerom pretpostavljenog značenja riječi u kontekstu ili u rječniku).	d. Potvrđuje preliminarno utvrđeno značenje riječi ili fraze (npr. provjerom pretpostavljenog značenja u kontekstu ili rječniku).
8. Uz poticaj i podršku odraslih istražuje riječi i značenja riječi.	8. Uviđa odnose između riječi i nijanse u značenju riječi.	8. Razumije preneseno značenje, međuodnos riječi i nijanse u značenjima riječi.	8. Razumije preneseno značenje, međuodnos riječi i nijanse u značenjima riječi.	8. Pokazuje razumijevanje figurativnog jezika, odnose među riječima i nijansama u značenju riječi.
a. Definira jednostavne pojmove povezivanjem i razvrstavanjem predmeta u kategorije.	a. Razlikuje osnovno i preneseno značenje riječi i izraza u tekstu.	a. Interpretira stilske figure.	a. Interpretira i analizira stilske figure u tekstu.	a. Tumači stilske figure (npr. hiperbola, paradoks) u kontekstu i analizira njihovu ulogu u tekstu.
b. Pokazuje razumijevanje i koristi suprotna značenja riječi.	b. Uspostavlja odnos između riječi u svakodnevnom životu i njihovu uporabu u rečenici.	b. Koristi odnos između određenih riječi (npr. uzrok / posljedica, dio / cjelina, predmet / kategorija) u svrhu boljeg razumijevanja riječi.	b. Analizira nijanse značenja riječi sa sličnim značenjem.	b. Analizira nijanse značenja riječi sličnog osnovnog značenja.
c. Razlikuje nijanse značenja glagola koji opisuju jednaku opću radnju (npr. hodati, marširati, paradirati, poskakivati).	c. Razlikuje nijanse značenja među srodnim riječima koje opisuju emocije (npr. ljutnja, bijes, srdžba).	c. Prepoznaje i koristi riječi sličnog značenja (npr. ekonomizira, štedi, razumno troši).	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.
9. Uz poticaj ispravno koristi riječi i izraze usvojene slušanjem i razgovorom o tekstu.	9. Usvaja i ispravno koristi riječi i izraze uključujući i one koje označuju prostorne i vremenske odnose.	9. Usvaja i ispravno koristi riječi i izraze određenog područja i na taj način obogaćuje rječnik riječima ili izrazima važnim za razumijevanje ili izražavanje.	9. Usvaja i ispravno koristi riječi i izraze određenog područja svrsishodne za čitanje, pisanje, govor i slušanje, pokazuje neovisnost u stjecanju vokabulara pri razmatranju riječi i izraza važnih za razumijevanje i izražavanje.	9. Usvaja i ispravno koristi riječi i izraze iz općeg akademskog i specijaliziranog konteksta, u dovoljnoj mjeri za čitanje, pisanje, usmeno izražavanje i slušanje na razini spremnosti za fakultet i posao, pokazuje neovisnost u širenju rječnika kada razmatra riječ ili izraz važan za razumijevanje ili izražavanje.

Integracija znanja i ideja

10. Integrira i procjenjuje sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima, između ostalog vizualno, audiovizualno, brojčano, kao i riječima.
11. Prikazuje i ocjenjuje konkretne tvrdnje u tekstu koristeći valjana obrazloženja i relevantne dokaze.
12. Analizira dva ili više tekstova koji obrađuju sličnu temu ili predmet zanimanja s ciljem akumulacije znanja te uspoređuje različite pristupe autora.

Indikatori područja integracije znanja i ideja sukladno uzrastu za:

kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
10. Uz poticaj i podršku uočava i uspostavlja vezu između priče i slika koje ilustriraju segmente priče (npr. koji trenutak u priči prikazuje neka ilustracija).	10. Objašnjava kako određeno gledište ilustracije teksta doprinose onom što se prenosi riječima u priči (npr. stvara atmosferu, naglašava gledište lika ili mjesta radnje).	10. Uspoređuje iskustva čitanja priče, drame ili pjesme i slušanja ili gledanja audio, video verzije ili verzije uživo teksta.	10. Analizira predočenu temu ili ključne scene u dva različita medija uključujući i ono što je naglašeno ili izostavljeno u svakoj od obrada.	10. Analizira višestruka tumačenja priče, drame ili pjesme (npr. snimljene izvedbe kazališnog komada ili njegove izvedbe uživo ili snimljenog romana ili pjesme), procjenjujući kako svaka verzija tumači polazni tekst. (Uključuje jedan ili više kazališnih komada koji je napisao domaći, europski i svjetski dramatičar).
11. Nije primjenjivo na književnost.	11. Nije primjenjivo na književnost.	11. Iznosi svoj stav o konkretnim tvrdnjama u tekstu i obrazlaže ga.	11. Iznosi svoj stav o tvrdnjama u tekstu i obrazlaže ga.	11. Uočava konkretne tvrdnje u tekstu, iznosi svoj stav o njima i potvrđuje ih dokazima.
12. Uspoređuje i suprotstavlja iskustva likova u različitim poznatim bajkama i pričama uz poticaj i podršku.	12. Uspoređuje najvažnije točke u ključnim detaljima predstavljene u dva različita teksta na istu temu.	12. Uspoređuje načine na koji se slične teme obrađuju u različitim književnim oblicima i žanrovima (priče / pjesme, povijesne romane / znanstveno-fantastične priče).	12. Analizira otkud autor crpi inspiraciju i transformira polazni materijal u konkretno djelo.	12. Pokazuje poznavanje temeljnih književnih djela 18., 19. i 20. stoljeća uključujući i način na koji dva ili više tekstova iz istog razdoblja obrađuju slične teme.

Opseg i razina složenosti teksta				
13. Nepristrano i stručno čita i razumije složene književne i informativne tekstove.				
Indikatori područja opsega i razine složenosti teksta sukladno uzrastu za:				
kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
13. Aktivno sudjeluje slušajući u skupnom čitanju o raznim temama.	13. Samostalno čita i pokazuje razumijevanje jednostavnog književnog djela.	13. Samostalno čita i pokazuje razumijevanje složenijih književnih djela.	13. Samostalno čita i pokazuje razumijevanje složenijih književnih djela.	13. Neovisno i stručno čita i razumije književnost namijenjenu za kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja, između ostaloga: priče, drame i poeziju.
ČITANJE: Informativni tekstovi				
Ishodi učenja za informativne tekstove				
Ključne ideje i detalji 14. Čita tekst u cilju utvrđivanja navoda teksta, donošenja logičkih zaključaka i citira konkretne tekstualne dokaze potkrepljujući zaključke donesene na temelju teksta. 15. Određuje ključne ideje i teme teksta te analizira njihovu razradu sažimajući važne detalje i ideje koji to potkrepljuju. 16. Analizira kako i zašto se pojedinci, događaji i ideje razvijaju i ulaze u interakciju kroz tekst.				
Indikatori područja ključnih ideja i detalja sukladno uzrastu za:				
kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
14. Uz poticaj i podršku postavlja pitanja u svezi s važnim detaljima i likovima u tekstu i odgovara na postavljena pitanja vezana uz to.	14. Postavlja pitanja u svezi s važnim detaljima u tekstu, te traži odgovore samostalno u tekstu.	14. Donosi zaključke na temelju teksta i potkrepljuje ih citatima.	14. Donosi zaključke na temelju teksta i potkrepljuje ih citatima.	14. Analizira tekst i citira jake i cjelovite dokaze iz teksta te donosi zaključke na temelju analize teksta i utvrđuje dijelove teksta u kojima je situacija neizvjesna.
15. Uz poticaj i podršku prepoznaje ključnu temu teksta i prepričava kratki sadržaj u pravilnom slijedu.	15. Određuje i objašnjava osnovnu temu teksta.	15. Određuje osnovnu temu teksta i kako se ona prenosi putem pojedinačnih detalja i sažimlje tekst.	15. Određuje osnovnu temu teksta, analizira kako se ona razvija kroz tekst uključujući i kako se pojavljuje, oblikuje i usavršava određenim detaljima, priprema objektivan sažetak teksta.	15. Određuje teme i dvije ili više ideja teksta i analizira njihov razvoj kroz tekst i način njihove interakcije, daje objektivan sažetak teksta u svrhu cjelovite analize.

16. Uz poticaj i podršku navodi i opisuje najvažnije događaje i likove iz pročitano­g teksta.	16. Pokazuje razumijevanje odnosa između niza događaja, pojmova ili predodžbi koristeći jezik koji se odnosi na vrijeme, slijed, uzrok i posljedicu.	16. Analizira kako su pojedinac, događaj ili ideja uključeni, ilustrirani i razrađeni u tekstu.	16. Analizira i objašnjava autorovu razradu slijed iznošenja argumenata, način uvođenja i njihove međuodnose.	16. Analizira složen skup ideja ili niza događaja i pojašnjava kako određeni pojedinci, ideje ili događaji stupaju u interakciju i razvijaju se kroz tekst.
Vještina i struktura 17. Interpretira i objašnjava način uporabe riječi i ustaljenih izraza u tekstu i određuje stručna, osnovna i prenesena značenja te analizira kako izbor riječi doprinosi značenju. 18. Analizira strukturu tekstova i međuodnos rečenica, pasusa i većih dijelova teksta (npr. odjeljak, poglavlje). 19. Procjenjuje način oblikovanja sadržaja i stila teksta s vlastite točke gledišta.				
Indikatori područja vještine i strukture sukladno uzrastu za:				
kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
17. Uz poticaj i podršku sudjeluje u pojašnjenju manje poznatih i nepoznatih riječi i njihovoj primjeni.	17. Prepoznaje i određuje značenja riječi i izraza u tekstu određenog područja.	17. Određuje značenja riječi i izraza korištenih u tekstu uključujući preneseno i osnovno značenje.	17. Određuje značenja riječi i izraza korištenih u tekstu uključujući preneseno i osnovno značenje. Analizira jasan utjecaj određenog izbora riječi na značenje (npr. kako se jezik pravosuđa razlikuje od jezika znanstvenika).	17. Određuje značenja riječi i izraza korištenih u tekstu uključujući preneseno, konotativno i tehničko značenje. Analizira način na koji autor koristi i precizira značenje ključnog pojma ili pojmova kroz tekst.
18. Razlikuje naslovnu stranicu knjige ili časopisa od zadnje stranice.	18. Koristi tekst i alate za učinkovito traženje (npr. ključne riječi, trake sa strane i hiperlinkove) važnih informacija o zadanoj temi.	18. Analizira način na koji se određene rečenice, pasusi, poglavlja ili dijelovi uklapaju u strukturu teksta.	18. Analizira razvoj ideje ili tvrdnje nekog autora.	18. Analizira i ocjenjuje učinkovitost autorove strukture prezentacije ili argumenta, kao i iznosi li ta struktura argument jasno, uvjerljivo i zanimljivo.
19. Izražava osobni stav o priči.	19. Razlikuje osobni stav od stava autora teksta.	19. Određuje svrhu teksta i objašnjava način na koji je autor u tekst ugradio vlastito gledište.	19. Određuje i analizira gledište autora ili njegovu namjeru u tekstu.	19. Određuje autorovo gledište ili njegovu namjeru u tekstu u kojem je retorika osobito učinkovita, analizirajući način na koji stil i sadržaj doprinose snazi, uvjerljivosti i ljepoti teksta.

Usvaja i koristi rječnik

20. Utvrđuje i razjašnjava značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza korištenjem podataka iz teksta, korištenjem konteksta, analizom sadržajnih dijelova riječi i korištenjem općeg i specijaliziranog referentnog materijala po potrebi.
21. Iskazuje razumijevanje prenesenog značenja riječi, vezu između riječi i nijansi u značenjima riječi.
22. Usvaja i ispravno koristi niz riječi i izraza određene oblasti dostatnih za čitanje, pisanje i slušanje za nastavak obrazovanja i životne uloge pokazujući neovisnost u proširenju rječnika kada pronade nepoznatu riječ koja je važna za razumijevanje ili izražavanje.

Indikatori područja usvajanja rječnika i uporabe sukladno uzrastu za:

kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
20. Sudjeluje u tumačenju nepoznatih ili manje poznatih riječi u priči.	20. Utvrđuje ili pojašnjava značenja nepoznatih i manje poznatih višeznačnih riječi i izraza na temelju pročitano.	20. Utvrđuje ili pojašnjava značenja nepoznatih i višeznačnih riječi i izraza na temelju pročitano.	20. Utvrđuje ili pojašnjava značenja nepoznatih i višeznačnih riječi i izraza na temelju pročitano.	20. Utvrđuje ili pojašnjava značenja nepoznatih i višeznačnih riječi i izraza na osnovi tekstova i sadržaja za kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja, prilagodljivo praveći izbor između više strategija.
a. Uz poticaj i podršku prepoznaje nova značenja poznatih riječi i ispravno ih primjenjuje.	a. Koristi kontekst rečenice za prepoznavanje riječi ili izraza.	a. Koristi kontekst (npr. sveukupno značenje rečenice ili pasusa; položaj ili ulogu riječi u rečenici) kao trag u iznalaženju značenja riječi ili izraza.	a. Koristi kontekst (npr. ukupno značenje rečenice ili pasusa; položaj ili ulogu riječi u rečenici) kao trag u iznalaženju značenja riječi ili izraza.	a. Koristi kontekst (npr. sveukupno značenje rečenice ili pasusa; položaj ili ulogu riječi u rečenici) ključ za značenje riječi ili izraza.
b. Uz poticaj i podršku utvrđuje značenje nepoznatih i manje poznatih riječi dodavanjem često korištenih afiksa na poznate riječi.	b. Utvrđuje značenja nove riječi nastale dodavanjem afiksa poznatoj riječi (npr. ugodno, neugodno).	b. Koristi uobičajene afikse i korijene riječi kao način pronalaženja značenja riječi.	b. Identificira i pravilno koristi promjenjive riječi ukazujući na različita značenja ili vrste riječi (npr. analizirati, analiza, analitički).	b. Identificira i pravilno koristi promjenjive riječi koje ukazuju na različita značenja ili vrste riječi (npr. pojmiti, pojam, pojmljiv).
NIJE PRIMJENJIVO.	c. Koristi poznati korijenski morfem razumevanje značenja nepoznate riječi s istim korijenskim morfemom (npr. druženje, drug).	c. Koristi tiskane i elektronske referentne materijale u svrhu iznalaženja riječi i njihovog izgovora.	c. Koristi tiskane i elektronske referentne materijale u svrhu iznalaženja riječi i njihovog izgovora i etimologije riječi.	c. Provjerava i tiskane i digitalne opće i specijalizirane referentne materijale (npr. rječnike, pojmovnike, tezaure) da bi pronašao izgovor riječi ili utvrdio ili pojasnio njeno precizno značenje, kojoj vrsti riječi pripada, podrijetlo ili standardnu uporabu.

	d. Koristi tiskani i digitalni rječnik u svrhu utvrđivanja ili pojašnjenja preciznog značenja ključnih riječi i izraza.	d. Potvrđuje prethodno utvrđeno značenje riječi ili izraze, npr. provjerom pretpostavljenog značenja u tekstu ili rječniku).	d. Potvrđuje prethodno utvrđena značenja riječi ili izraza, npr. provjerom pretpostavljenog značenja u tekstu ili rječniku.	d. Potvrđuje preliminarno utvrđeno značenje riječi ili fraze (npr. provjerom pretpostavljenog značenja u kontekstu ili rječniku).
21. Uz podršku i pomoć odraslih, istražuje odnose među riječima i nijanse u značenju riječi.	21. Utvrđuje odnos među riječima i uočava nijanse u značenju riječi.	21. Objašnjava prenesena značenja riječi i razlike u značenjima riječi.	21. Objašnjava i primjenjuje prenesena značenja riječi i razlike u značenjima riječi.	21. Pokazuje razumijevanje figurativnog jezika, odnosa među riječi i nijansi u značenju riječi.
a. Objašnjava jednostavne pojmove, povezuje značenje novih pojmova s osobnim iskustvom.	a. Razlikuje književne riječi i izraze i njihovo značenje od neknjiževnih riječi i izraza i njihovog značenja u tekstu.	a. Prepoznaje stilske figure u kontekstu.	a. Prepoznaje stilske figure i analizira njihove uloge u tekstu.	a. Tumači stilske figure (npr. hiperbola, paradoks) u kontekstu i analizira njihovu ulogu u tekstu.
b. Uz poticaj i podršku upotrebljuje suprotna značenja često korištenih riječi (npr. imati – ne imati, crtati – brisati, veliki – mali i sl.; antonimi).	b. Uočava odnose između riječi i njihove uporabe u svakodnevnom životu riječi (npr. uzrok / posljedica, dio / cjelina, predmet / kategorija).	b. Koristi odnose među određenim riječima (npr. uzrok / posljedica, dio / cjelina, predmet / kategorija) kako bi bolje razumjeli svaku riječ.	b. Analizira nijanse značenja riječi sličnog osnovnog značenja.	b. Analizira nijanse značenja riječi sličnog osnovnog značenja.
c. Uz poticaj i podršku uspostavlja vezu između značenja riječi i njihove uporabe u stvarnom životu.	c. Razlikuje riječi koje označuju osjećanja.	c. Razlikuje nijanse između značenja riječi sličnog značenja (ekonomizira, štedi, škrtari, cicijaši).	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.
d. Pravi razliku u nijansama značenja glagola koji opisuju jednaku opću radnju (npr. hodati, marširati, paradirati, poskakivati).	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.

22. Koristi riječi i izraze usvojene kroz razgovor ili slušanje čitanog sadržaja i reagira na tekstove.	22. Usvaja i ispravno koristi uobičajene riječi i izraze koje označuju prostorne i vremenske odnose.	22. Usvaja i ispravno koristi riječi i izraze iz različitih izvora karakterističnih za određena područja, dovoljna za čitanje, pisanje, govor i slušanje.	22. Usvaja i ispravno koristi uobičajene riječi i izraze karakteristične za određena područja, dovoljna za čitanje, pisanje, govor i slušanje kao preduvjet za daljnje obrazovanje i spremnost za karijeru.	22. Usvaja i ispravno koristi riječi i izraze iz općeg akademskog i specijaliziranog konteksta, u dovoljnoj mjeri za čitanje, pisanje, usmeno izražavanje i slušanje na razini spremnosti za fakultet i posao; pokazuje neovisnost u širenju rječnika kada razmatra riječ ili izraz važan za razumijevanje ili izražavanje.
Integracija znanja i ideja 23. Integrira i ocjenjuje sadržaje predstavljene u različitim medijima i formatima, između ostalog, vizualno, brojučano i riječima. 24. Prikazuje i ocjenjuje argument i konkretne tvrdnje u tekstu koristeći valjana obrazloženja i relevantne dokaze. 25. Analizira kako dva ili više tekstova obrađuju slične teme ili predmete zanimanja u cilju akumulacije znanja ili usporedbe pristupa autora.				
Indikatori područja integracije znanja i ideja sukladno uzrastu za:				
kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
23. Uz poticaj i podršku opisuje odnos između ilustracije i teksta.	23. Upotrebljava informacije predstavljene u različitim medijima i formatima kako bi pokazao razumijevanje teksta.	23. Integrira informacije predstavljene različitim medijima i formatima (npr. vizualno, brojučano i riječima kako bi pokazao razumijevanje teme.	23. Analizira različito obrađene teme u različitim medijima (npr. životna priča u tiskanom obliku i multimedijalnom obliku) utvrđujući koji detalji su naglašeni u svakoj obradi.	23. Integrira i ocjenjuje višestruke izvore informacija iznesene u različitim medijima i formatima (npr. vizualno, kvantitativno), kao i riječima kako bi se pozabavio pitanjem ili riješio problem.
24. NIJE PRIMJENJIVO.	24. Opisuje logičke veze među određenim rečenicama i pasusima u tekstu (npr. usporedba, uzrok / posljedica, prvi / drugi / treći u nizu).	24. Pronalazi i procjenjuje argumente i konkretne tvrdnje u tekstu praveći razliku između tvrdnji koje su poduprte razlozima i dokazima od tvrdnji koje nisu poduprte.	24. Prikazuje i ocjenjuje argumente i konkretne tvrdnje u tekstu procjenjujući je li obrazloženje valjano, a dokazi relevantni i identificiraju lažne izjave i obmanjujuća obrazloženja.	24. Prikazuje i ocjenjuje obrazloženja u prvim pisanim tekstovima u BiH uključujući primjenu ustavnih načela i korištenje pravnih obrazloženja, kao i premisa, ciljeva i argumenata u radovima iz javnog zastupanja.

25. Uočava iskustva likova u različitim tekstovima uz poticaj i podršku.	25. Uspoređuje i suprotstavlja manje i više važne detalje predstavljene u dva teksta na istu temu.	25. Uspoređuje i susprotstavlja događaje prikazane u tekstovima različitih autora (npr. memoari koje je napisala osoba i njen životopis).	25. Analizira prve pisane dokumente od povijesne i književne važnosti za BiH.	25. Analizira teme, namjene i retoričke odlike osnivačkih dokumenata od povijesne i književne važnosti za BiH iz 17., 18., 19. i 20. stoljeća.
--	--	---	---	--

Opseg i razina složenosti teksta

26. Čita i razumije složene književne i informativne tekstove.

Indikatori područja opsega i razine složenosti teksta sukladno uzrastu za:

kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
26. Uz pomoć i podršku sudjeluje u skupnom slušanju o raznim temama.	26. Čita i pokazuje razumijevanje informativnih tekstova uključujući i tekstove s različitih znanstvenih područja.	26. Čita i razumije tekstove koji ne pripadaju beletristici.	26. Čita i razumije opsežne i složene tekstove koji ne pripadaju beletristici.	26. Samostalno i stručno čita i razumije tekstove koji ne pripadaju beletristici.

ČITANJE

Ishodi učenja temeljnih vještina čitanja

Pojam velikih tiskanih slova

1. Pokazuje razumijevanje organizacije i osnovnih odlika velikih tiskanih slova.

Indikatori područja pojma velikih tiskanih slova sukladno uzrastu za:

kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
a. Prati riječi s lijeva nadesno, od vrha do dna, stranicu po stranicu lista slikovnicu od naslovne stranice do kraja i ispravno je drži.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.
b. Uočava kako su izgovorene riječi predstavljene pisanim jezikom određenim nizovima slova.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.

c. Uz poticaj i podršku shvaća kako su riječi razdvojene razmacima.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.
d. Uz poticaj i podršku prepoznaje i imenuje slova, uočava razliku između velikih i malih slova.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.
Fonološka osviještenost				
2. Pokazuje razumijevanje izgovorenih riječi, slogova i glasova (fonema).				
Indikatori područja fonološke osviještenosti sukladno uzrastu za:				
kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
a. Uz poticaj i podršku prepoznaje i izgovara riječi koje se rimuju.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.
b. Uz poticaj i podršku pronalazi i izgovara početne, srednje i završne glasove u riječima koje se sastoje od tri fonema.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.
c. Uz poticaj i podršku dodaje ili zamjenjuje pojedinačne glasove (foneme) u jednostavnim i jednosložnim riječima kako bi napravili nove riječi.	Ispravno izgovara sve foneme.	Ispravno čita naglasne cjeline.	Ispravno čita riječi posuđene iz drugih jezika uvažavajući njihovo etimološko podrijetlo.	NIJE PRIMJENJIVO.

Prepoznavanje i foničnost riječi

3. Prepoznaje i primjenjuje vještine foničnosti i analize riječi.

Indikatori područja prepoznavanja i foničnosti riječi sukladno uzrastu za:

kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15. god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
a. Uz poticaj i podršku prepoznaje i izgovara riječi koje se rimuju.	a. Koristi dešifriranje kako bi odgonetnuo izgovor nepoznate riječi.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.
b. Prepoznaje često korištene riječi.	b. Prepoznaje značenje učestalih prefiksa i sufiksa. Prepoznaje riječi koje imaju jednake sufikse.	b. Prepoznaje riječi iz istih porodica riječi.	b. Prepoznaje složenice, polusloženice i izvedenice.	NIJE PRIMJENJIVO.
c. Razlikuje slično napisane riječi i prepoznaje glasove po kojima se razlikuju.	c. Prepoznaje riječi koje imaju jednake sufikse. d. Prepoznaje višesložne riječi.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.

Tečno čitanje

1. Čita sa svrhom i razumijevanjem.

Indikatori područja tečnog čitanja sa svrhom i razumijevanjem sukladno uzrastu za:

kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
4. Čita naglas prve slikovnice sa svrhom i razumijevanjem.	4. Čita tečno i točno da se može razumjeti.	4. Čita tekstove tečno i odgovarajućim tempom izražajno pri višestrukome čitanju sukladno standardima za uzrast.	4. Čita tekstove tečno odgovarajućim tempom i izražajno sukladno standardima za uzrast.	NIJE PRIMJENJIVO.
NIJE PRIMJENJIVO.	a. Čita prozu i poeziju sa svrhom i razumijevanjem.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.
NIJE PRIMJENJIVO.	b. Koristi kontekst kako bi potvrdio ili samostalno ispravljao prepoznatu riječ i njeno razumijevanje.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.

PISANJE

Ishodi učenja za pisanje

Vrste i namjene teksta

1. Analizira poznate (obrađene) teme i tekstove, piše argumente u korist navedenih tvrdnji uz valjana obrazloženja i relevantne argumente.
2. Piše informativne tekstove uz pojašnjenja kako bi se razmotrile i prenijele složene informacije i ideje jasno i precizno djelotvornim odabirom, organizacijom i analizom sadržaja.
3. Piše pripovjedne tekstove kako bi razvio stvarna ili zamišljena iskustva ili događaje koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran slijed događaja.

Indikatori područja vrste i namjene teksta sukladno uzrastu za:

kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
1. Uz poticaj i podršku iznosi mišljenje i daje osnovne informacije o nekoj temi, npr. naziv priče o kojoj govori.	1. Pismeno izražava mišljenje o temama ili tekstovima potkrepljujući ga argumentima.	1. Pismeno izražava argumente kojima potkrepljuje tvrdnje jasnim argumentima i relevantnim dokazima.	1. Pismeno izražava argumente koji potkrepljuju tvrdnje u analizi poznatih (obrađenih) tema ili tekstova koristeći valjano obrazloženje i relevantne i dovoljne dokaze.	1. U pisanom obliku argumentira i potkrepljuje tvrdnjama u analizi poznatih (obrađenih) tema ili tekstova koristeći valjano obrazloženje i relevantne i potrebne dokaze.
NIJE PRIMJENJIVO.	a. Predstavlja temu ili tekst o kojem pišu, iznose mišljenje i sačinjavaju organizacijsku strukturu potkrepljujući ih argumentima.	a. Predstavlja tvrdnje i precizno ih organizira i navodi dokaze.	a. Predstavlja precizne tvrdnje praveći razliku između tvrdnje i suprotstavljenih tvrdnji i pravi organizaciju koja uspostavlja jasne odnose među tvrdnjama, protutvrdnjama, argumentima i dokazima.	a. Iznosi precizno tvrdnje, utvrđuje važnost tvrdnji, razlikuje tvrdnje od drugačijih ili suprotstavljenih tvrdnji i stvara organizaciju koja logično reda tvrdnje, protutvrdnje, razloge i dokaze.
NIJE PRIMJENJIVO.	b. Iznosi dokaze koji potkrepljuju mišljenje.	b. Potkrepljuje tvrdnje jasnim argumentima i relevantnim dokazima iz vjerodostojnih / odgovarajućih izvora pokazujući razumijevanje teme ili teksta.	b. Ujednačeno razlaže tvrdnje i protutvrdnje potkrepljujući ih dokazima i ističući prednosti i ograničenja tako što uzima u obzir razinu znanja publike.	b. Potpuno i iscrpno iznosi tvrdnje i protutvrdnje potkrepljujući ih dokazima i ističući prednosti i ograničenja.

NIJE PRIMJENJIVO.	c. Koristi riječi i ustaljene izraze (npr. zato, zato što, na primjer) kako bi povezoao mišljenja i argumente.	c. Koristi odgovarajuće riječi u svrhu pojašnjenja odnosa između pojmova i predodžbi.	c. Koristi riječi, izraze i rečenice kako bi povezoao glavne dijelove teksta, stvorio smisljeno povezan tekst i pojasnio odnose između tvrdnji i argumenata, te između tvrdnji i protutvrdnji.	c. Koristi riječi, izraze i rečenice, kao i različitu sintaksu kako bi povezoao glavne dijelove teksta, stvorio smisljeno povezan tekst i pojasnio odnose između tvrdnji i razloga, razloga i dokaza, te između tvrdnji i protutvrdnji.
NIJE PRIMJENJIVO.	d. PIŠE ZAKLJUČAK.	d. Piše zaključak na osnovi predočenih argumenata u formi rečenice ili kratkog odjeljka.	d. Pridržava se formalnog stila i objektivnog tona baveći se normama i pravilima discipline o kojoj piše.	d. Uspostavlja i primjenjuje formalan stil i objektivan ton baveći se normama i pravilima discipline o kojoj piše.
NIJE PRIMJENJIVO.			e. Piše zaključak na osnovi predočenih argumenata.	e. Piše zaključak ili odlomak koji proistječe iz iznesenih argumenata i podržava ih.
2. Uz poticaj i podršku čini jednostavan informativni tekst u kojem imenuju ono o čemu priča te daje neke informacije o temi.	2. Piše informativne tekstove s pojašnjenjima kako bi razmotrio temu i jasno prenio ideje i informacije.	2. Piše informativne tekstove s pojašnjenjima kako bi razmotrio teme i prenio ideje, pojmove i informacije kroz odabir, organizaciju i analizu relevantnog sadržaja.	2. Piše informativne tekstove koji jasno i precizno prenose složene ideje, pojmove i informacije o različitim temama.	2. Piše informativne tekstove s pojašnjenjima kako bi jasno i precizno razmotrio i prenio složene ideje, pojmove i informacije kroz učinkovit odabir, organizaciju i analizu sadržaja.
NIJE PRIMJENJIVO.	a. Predstavlja temu i grupira povezane informacije. Ilustrira zadanu temu za bolje razumijevanje.	a. Predstavlja temu. Organizira pojmove, predodžbe i informacije korištenjem strategija kao što su definicija, klasifikacija, usporedba / kontrast i uzrok / posljedice. Uključuje formatiranje teksta (npr. naslove), grafike (npr. grafikon, tablice) i multimedija ako mogu pomoći razumijevanju.	a. Predstavlja temu. Organizira složene pojmove, predodžbe i informacije kako bi uspostavili važne veze i pojasnili razlike. Formatira tekst (npr. naslove), podatke predstavlja u obliku grafikona, tablica. Služi se multimedijama u svrhu pomoći pri razumijevanju.	a. Predstavlja temu. Organizira složene pojmove, predodžbe i informacije tako da se svaki novi element nadograđuje na prethodni u jedinstvenu cjelinu. Uključuje formatiranje (npr. naslove), grafiku (npr. slike, tabele) i multimedije u svrhu pomoći pri razumijevanju.

NIJE PRIMJENJIVO.	b. Razvija temu pomoću činjenica, definicija i detalja.	b. Razvija temu pomoću relevantnih činjenica, definicija, konkretnih detalja, citata ili drugih informacija i primjera.	b. Razvija temu pomoću dobro odabranih, relevantnih i dovoljnih činjenica, proširenih definicija, konkretnih detalja, citata ili drugih informacija i primjera primjerenih znanju publike o temi.	b. Detaljno razrađuje temu izborom najvažnijih i najrelevantnijih činjenica, proširenih definicija, konkretnih pojedinosti, citata ili drugih informacija i primjera koji odgovaraju znanju publike o zadatoj temi.
NIJE PRIMJENJIVO.	c. Koristi veznike (npr. i, još, ali) kako bi povezoao dijelove informacije.	c. Koristi odgovarajuće riječi u svrhu pojašnjenja odnosa među pojmovima i predodžbama.	c. Koristi odgovarajuće i raznolike riječi kako bi povezoao glavne dijelove teksta, stvorio jedinstvo i pojasnio odnose među složenim pojmovima i predodžbama.	c. Koristi odgovarajuće i raznolike prijelaze i sintaksu kako bi povezoao glavne dijelove teksta, stvorio jedinstvo i pojasnio odnose među složenim pojmovima i predodžbama.
NIJE PRIMJENJIVO.	d. Piše zaključak.	d. Koristi jasne rečenice i vokabular iz određene oblasti u svrhu pojašnjenja informacija o temi.	d. Koristi jasne rečenice i vokabular iz određene oblasti kako bi izrazio složenost teme.	d. Koristi jasno rečenice i vokabular iz određene oblasti te stilska sredstva kao što su metafora, usporedba i analogija kako bi izrazio složenost teme.
NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	e. Koristi stil i ton pisanja primjeren temi.	e. Koristi i primjenjuje stil i ton pisanja o temi o kojoj piše.	e. Uspostavlja i primjenjuje formalan stil i objektivan ton baveći se normama i pravilima discipline o kojoj piše.
NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	f. Piše zaključak, u formi kratke izjave ili odjeljka, koji proizlazi iz informacija ili predočenih objašnjenja.	f. Piše zaključak, u formi kratke izjave ili odjeljka, koji proizlazi iz informacija ili predočenih objašnjenja i potkrepljuje ih.	f. Piše zaključak, u formi kratke izjave ili odjeljka, koji proizlazi iz informacija ili predočenih objašnjenja (koji npr. navode implikacije ili važnost teme).

3. Uz poticaj i podršku prepričava jedan događaj ili nekoliko slabo povezanih događaja, događaje priča redoslijedom koji su se odigrali i izražava reakcije o onom što se dogodilo.	3. Piše o stvarnim ili izmišljenim doživljajima, slijedi tijek radnje i opisuje važne detalje.	3. Piše o stvarnim ili izmišljenim doživljajima ili događajima koji sadržavaju dobro strukturiran slijed događaja, opise likova i druge važne detalje.	3. Piše s kritičkim osvrtom naspram vrijednosti (esej, rasprava, putopis, reportaže, informacije itd.).	3. Piše eseje u cilju razvoja stvarnih ili zamišljenih doživljaja ili događaja koristeći odgovarajuću tehniku, dobro odabrane pojedinosti i strukturu slijeda događaja.
NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	a. Motivira i usmjerava čitatelja iznošenjem problemske situacije utvrđujući jednu ili više točaka gledišta uvođenjem pripovjedača ili likova. Stvara napredovanje doživljaja ili događaja.
NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	b. Koristi tehnike pripovijedanja poput dijaloga, tempa, opisa, refleksije i više zapleta u svrhu razvoja doživljaja, događaja, odnosno likova.
NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	c. Koristi različite tehnike u svrhu razvoja smjera događaja koji čine smislenu cjelinu i stvaraju određeni osjećaj (npr. osjećaj tajnovitosti, napetosti, rasta ili rješenja).
NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	d. Koristi precizne riječi i fraze navodeći pojedinosti i izraze koji opisuju osjetilne doživljaje kako bi prenio živu sliku doživljaja, događaja, mjesta radnje, odnosno likova.
NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	e. Daje zaključak koji proistječe i odražava se na doživljeno, uočeno ili riješeno tijekom pripovijedanja.

Pisanje i distribucija pisanih radova

4. Piše jasne i smislene radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.
5. Usavršava svoj pisani rad planiranjem, revizijom, redigiranjem ili pokušajem novog pristupa.
6. Koristi suvremenu tehnologiju kako bi napisao i objavio radove te ostvario interakciju i suradnju s drugima.

Indikatori oblasti pisanja i distribucije pisanih radova sukladno uzrastu za:

kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
NIJE PRIMJENJIVO.	4. Uz vodstvo i podršku odraslih piše rad u kojem su sadržaj i organizacija primjereni zadatku i svrsi.	4. Piše jasan i smislen rad u kojem su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.	4. Piše jasan i smislen rad u kojem su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.	4. Piše jasan i smislen rad u kojem su razrada, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici za vrste i namjene tekstova.
5. Uz vodstvo i podršku odraslih odgovara na pitanja i prijedloge vršnjaka i dodaje detalje pisanom radu kako bi ga, po potrebi, ojačao.	5. Uz vodstvo i podršku vršnjaka i odraslih piše rad i po potrebi ga mijenja i usavršava.	5. Uz ograničeno vodstvo i podršku vršnjaka i odraslih piše rad i po potrebi ga mijenja i usavršava – popravljajući rad ili piše novi s pokušajem drugačijeg pristupa.	5. Piše rad i po potrebi ga mijenja i usavršava – popravljajući već napisani rad ili piše novi s drugačijim pristupom usredotočujući se na rješavanje onog što je najvažnije u određenu svrhu i za određenu publiku.	5. Piše po potrebi planiranjem, revizijom, uređenjem, ponovnim pisanjem ili iskušavanjem novog pristupa fokusirajući se na bavljenje onim što je najznačajnije za određenu svrhu i publiku.
6. Uz vodstvo i podršku odraslih istražuje raznolike digitalne alate za pisanje i razmjenu radova uključujući i suradnju s vršnjacima.	6. Uz vodstvo i podršku odraslih koristi tehnologiju pisanja i upravljanja (služi se vještinama tipkanja) kako bi ostvario interakciju i suradnju s drugima.	6. Koristi informatičku tehnologiju kako bi napisao i predstavio / objavio radove te ostvario interakciju i suradnju s drugima pokazujući vještinu tipkanja i kako može u kontinuitetu otipkati pola stranice.	6. Koristi tehnologiju kako bi napisao i predstavio / objavio samostalne ili zajedničke pisane radove koristeći prednosti tehnologije i prikazujući informacije na fleksibilan i dinamičan način, te pronalazeći pisane radove drugih.	6. Koristi tehnologiju uključujući i internet kako bi napisao, predstavio / objavio i ažurirao samostalne ili zajedničke pisane radove u odgovoru na stalne povratne informacije uključujući nove argumente ili informacije.

Gramatika i pravopis				
7. Pokazuje kako je ovladao pravilima standardne gramatike i njihovom primjenom pri pisanju.				
8. Pokazuje kako je ovladao pravopisnim pravilima i interpukcijom.				
Indikatori oblasti gramatika i pravopis sukladno uzrastu za:				
kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
7. Pokazuje kako je ovladao gramatički ispravnim govorom kroz intuitivno poznavanje jezika.	7. Pokazuje kako je ovladao gramatičkim pravilima i koristi ih u pisanju i govoru.	7. Pokazuje kako je ovladao gramatičkim pravilima i koristi ih u pisanju i govoru.	7. Pokazuje kako je ovladao gramatičkim pravilima i primjenjuje ih u pisanju i govoru.	7. Primjenjuje pravila standardne gramatike pri pisanju.
a. Uz poticaj i podršku piše slova i neke riječi, u pisanju pravi razmak između riječi.	a. Ispravno piše često korištene riječi.	a. Ispravno piše većinu riječi uključujući i stručnu terminologiju. Uočava i ispravlja nepravilne promjene u broju i rodu imenice.	a. Ispravno piše riječi uključujući strane riječi i stručnu terminologiju.	a. Ispravno piše sve riječi uključujući strane riječi.
b. Uz poticaj i podršku služi se učestalim imenicama i glagolima. Koristi upitne i usklične riječi.	b. Koristi apstraktne imenice (npr. djetinjstvo, ljubav, ljutnja, misao), glagolska vremena, često korištene priloge i prijedloge.	b. Koristi riječi i oblike riječi (imenice, zamjenice, glagole), izraze i ustaljene fraze.	b. Koristi različite vrste riječi, izraze i rečenice u svrhu prenošenja posebnog značenja te čini pisanje i prezentaciju zanimljivom.	b. Zna kako je korištenje pravila standardne gramatike stvar dogovora, kako se vremenom može mijenjati i ponekad osporavati.
c. Intuitivno primjenjuje pravila o slaganju riječi.	c. Primjenjuje pravila u slaganju subjekta i predikata, imenica i pridjeva.	c. Primjenjuje pravila kongruencije.	c. Prepoznaje odstupanja od pravila standardnog jezika u osobnom pisanju i govoru, kao i kod drugih, te poznaje i primjenjuje strategije za poboljšanje izražavanja.	c. Namjerno odstupa od standardne uporabe kako bi prenio određene učinke ili značenja pri osobnom pisanju.
d. Izražava se potpunom rečenicom.	d. Stvara proste, proširene i složene rečenice.	d. Piše razvijene složene rečenice.	d. Rečenice različite dužine organizira u smislene odlomke i veće smislene cjeline.	d. Djelotvorno koristi rečenice različitih dužina.
NIJE PRIMJENJIVO.	8. Primjenjuje pravopisna pravila u pisanju u učestalim riječima, nazivima i rečenicama ispravno koristeći znakove interpunkcije.	8. Primjenjuje pravopisna pravila u pisanju ispravno koristeći znakove interpunkcije.	8. Primjenjuje pravopisna pravila u pisanju ispravno koristeći znakove interpunkcije.	8. Pri pisanju pokazuje vladanje pravilima standardnog pisanja velikog slova, interpunkcije i pravopisa.

a. Piše svoje ime i prezime velikim početnim slovom.	a. Piše veliko početno slovo u osobnim imenima, imenima poznatih naselja i ustanova.	a. Piše veliko početno slovo u složenim geografskim imenima, nazivima knjiga i ustanova.	a. Primjenjuje dosljedno pravila pisanja velikog početnog slova.	NIJE PRIMJENJIVO.
NIJE PRIMJENJIVO.	b. Piše ispravno negaciju uz glagole u učestalim riječima.	b. Piše ispravno negaciju u glagolima.	b. Pridržava se pravila pisanja rastavljenih i sastavljenih riječi. Prepoznaje odstupanje od pravopisnih pravila u osobnom pisanju, kao i kod drugih te ih zna ispraviti.	NIJE PRIMJENJIVO.
NIJE PRIMJENJIVO.	c. Ispravno piše je/ije u učestalim riječima.	c. Poštuje pravila zamjene glasa jat u pisanju.	c. Poznaje i primjenjuje odstupanja od osnovnih pravila u zamjeni glasa jat.	NIJE PRIMJENJIVO.
NIJE PRIMJENJIVO.	d. Ispravno piše afrikate č, ć, dž, đ u učestalim riječima.	d. Ispravno izgovara i piše afrikate č, ć, dž, đ u riječima.	d. Uočava pogrešno napisane afrikate č, ć, dž, đ i ispravlja ih.	NIJE PRIMJENJIVO.
NIJE PRIMJENJIVO.	e. Koristi osnovne znakove interpunkcije, čitko piše slova.	e. Ispravno koristi oznake interpukcije u većini rečenica. Piše upravni govor u svim oblicima.	e. Koristi sve znakove interpukcije na odgovarajući način. Ispravno obilježava citirani tekst.	NIJE PRIMJENJIVO.

Istraživanje u cilju izgradnje i prezentacije znanja

9. Provodi kratke, ali i važne istraživačke projekte utemeljene na zadanim pitanjima pokazujući razumijevanje predmeta istrage.
10. Prikuplja relevantne informacije iz više tiskanih i digitalnih izvora, procjenjuje valjanost i preciznost svakog izvora i integrira informacije istodobno izbjegavajući plagiranje.
11. Pronalazi dokaze u književnim ili informativnim tekstovima u svrhu podrške analize, razmišljanja i istrage.

Indikatori oblasti istraživanja u cilju izgradnje i prezentacije znanja sukladno uzrastu za:

kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
9. Uz poticaj i podršku sudjeluje u zajedničkim istraživačkim projektima (npr. istražuje, predstavlja crtežom / temu knjige, glavnog junaka, broj stranica i dr.).	9. Provodi kratke istraživačke projekte u namjeri odgovaranja na postavljena pitanja.	9. Provodi kratke istraživačke projekte koji proširuju znanja o nekoj temi crpeći informacije iz više izvora i pravi bilješke o tomu.	9. Provodi kratke, ali veće istraživačke projekte odgovarajući na pitanje (uključujući i vlastito pitanje) ili rješava problem; sužava ili proširuje istraživanje po potrebi; spaja više izvora o temi	9. Provodi istraživačke projekte kao bi odgovorio na pitanje (uključujući i vlastito pitanje) ili rješava problem; sužava ili proširuje istraživanje po potrebi; spaja više izvora o temi, pokazujući

			pokazujući razumijevanje teme istraživanja.	razumijevanje predmeta istraživanja.
10. Uz vodstvo i podršku odraslih odgovara na pitanja prisjećajući se osobnog iskustva ili prikuplja informacije iz ponuđenih izvora.	10. Prisjeća se informacija iz svog iskustva ili prikuplja informacije iz tiskanih i digitalnih izvora; radi kratke pribilješke o izvorima i svrstava dokaze u ponuđene kategorije.	10. Prikuplja relevantne informacije iz više tiskanih i digitalnih izvora; procijeni kredibilitet svakog izvora i citira ili parafrazira podatke i zaključke drugih istodobno izbjegavajući plagiranje te osigurava osnovne bibliografske informacija za izvore.	10. Prikuplja relevantne informacije iz više tiskanih i digitalnih izvora učinkovito koristeći naprednu pretragu, ocjenjuje korisnost svakog izvora pri davanju odgovora na pitanje iz istraživanja, integrira informacije u tekst selektivno kako bi održali protok ideja izbjegavajući plagiranje i pridržavajući se standardnog formata citiranja.	10. Prikuplja relevantne informacije iz više pouzdanih tiskanih i digitalnih izvora učinkovito koristeći naprednu pretragu, ocjenjuje prednosti i ograničenja svakog izvora u smislu zadatka, namjene i publike, integrira informacije u tekst selektivno kako bi održali protok ideja izbjegavajući plagiranje i pretjerano oslanjanje na određeni izvor i pridržavajući se standardnog formata citiranja.
NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	11. Pronalazi dokaze u književnim ili informativnim tekstovima u svrhu podrške analize, razmišljanja i istraživanja.	11. Pronalazi dokaze u književnim ili informativnim tekstovima za analize, razmišljanja i istraživanja.	11. U književnim ili informativnim tekstovima pronalazi dokaze za analize, razmišljanja i istraživanja.
NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	a. Primjenjuje ishode učenja za čitanje u oblasti književnosti.	a. Primjenjuje ishode učenja za čitanje u oblasti književnosti.	a. Primjenjuje ishode čitanja u oblasti književnosti.
NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.	b. Primjenjuje ishode učenja za čitanje informativnih, znanstvenih i dokumentarnih tekstova.	b. Primjenjuje ishode učenja za čitanje informativnih, znanstvenih i dokumentarnih tekstova.	b. Primjenjuje ishode čitanja na tekstove koji ne pripadaju beletristici.

Poznavanje jezika				
12. Pokazuje razumijevanje kako jezik funkcionira u različitim kontekstima i zna odabrati odgovarajući izbor forme, rječnika i stila pri pisanju.				
Indikatori oblasti poznavanja jezika sukladno uzrastu za:				
kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
NIJE PRIMJENJIVO.	12. Služi se znanjem jezika i njegovim pravopisnim pravilima.	12. . Služi se znanjem jezika i njegovim pravopisnim pravilima.	12. Služi se znanjem jezika i njegovim pravopisnim pravilima pri pisanju sastavaka koji pripadaju različitim funkcionalnim stilovima.	12. Piše u duljim vremenskim okvirima (vrijeme za istragu, razmišljanje i reviziju) i kraćim vremenskim okvirima (jedan ili dva dana) različite vrste zadataka, namjena i za različitu publiku.
NIJE PRIMJENJIVO.	a. Bira riječi ili fraze poradi učinka.	a. Služi se različitim oblicima rečenica kako bi sastavak učinio što zanimljivijim.	a. Piše rasprave, eseje, putopise koristeći retrospekciju, dijalog i deskripciju.	a. Piše rasprave, eseje, putopise koristeći retrospekciju, dijalog i deskripciju.
NIJE PRIMJENJIVO.	b. Prepoznaje i uočava razlike između govornog i pisanog jezika.	b. Održava dosljednost u stilu i tonu.	NIJE PRIMJENJIVO.	NIJE PRIMJENJIVO.
Opseg pisanja				
13. Piše jednostavne i kraće ili složene i veće pisane radove za koje je potrebno vrijeme za istraživanje, razmišljanje i reviziju u različite namjene.				
Indikatori oblasti opsega pisanja sukladno uzrastu za:				
kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
NIJE PRIMJENJIVO.	13. Piše jednostavne pisane radove (pisma, čestitke, pozivnice).	13. Piše složenije pisane radove (izvješća, pisma, plakate).	13. Piše složene i veće pisane radove iz različitih oblasti za koje je potrebno vrijeme za istraživanje, razmišljanje i reviziju, za različite namjene i publiku.	13. Piše složene pisane radove za koje je potrebno vrijeme za razmišljanje i reviziju, za različitu namjenu i publiku.

USMENO IZRAŽAVANJE I SLUŠANJE

Ishodi učenja za usmeno izražavanje i slušanje

Razumijevanje i suradnja

1. Priprema se i sudjeluje učinkovito u nizu razgovora i suradnji s različitim sugovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju osobnih ideja jasno i uvjerljivo.
2. Integrira i ocjenjuje informacije prezentirane u različitim medijima i oblicima uključujući vizualno, kvantitativno i usmeno.
3. Procjenjuje govornikovo gledište, argumentaciju i korištenje dokazima i retorikom.

Indikatori oblasti razumijevanja i suradnje sukladno uzrastu za:

kraj predškolskog odgoja i obrazovanja (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (18, 19 god.)
1. Sudjeluje u razgovorima o različitim predškolskim temama s vršnjacima i odraslima, s različitim sugovornicima u malim i većim skupinama ili u paru.	1. Sudjeluje učinkovito u nizu razgovora i suradnji (jedan na jedan, u skupinama, predvođen nastavnikom) s različitim sugovornicima o temama i tekstovima na razini razreda, nadogradnji na idejama drugih i jasnom izražavanju osobnih ideja.	1. Sudjeluje učinkovito u nizu razgovora i suradnji (jedan na jedan, u skupinama predvođen nastavnikom) s različitim sugovornicima o temama i tekstovima na razini razreda, nadogradnji na idejama drugih i jasnom izražavanju osobnih ideja.	1. Sudjeluje učinkovito u nizu razgovora i suradnji (jedan na jedan, u skupinama, predvođen nastavnikom) s različitim sugovornicima o temama i tekstovima na razini razreda, nadogradnji na idejama drugih i jasnom izražavanju osobnih ideja.	1. Učinkovito potiče i sudjeluje u nizu rasprava utemeljenih na suradnji (jedan na jedan, u skupinama i onim koje vodi nastavnik) s različitim sugovornicima o temama, tekstovima i pitanjima nadograđujući ideje drugih i izražavajući osobne jasno i uvjerljivo.
a. Slijedi dogovorena pravila rasprave (npr. slušanje drugih i naizmjenično pričanje).	a. Priprema se za raspravu nakon što se pročita ili prouči traženi materija isključivo se oslanjajući na pripremu i druge informacije koje ima o temi radi istraživanja ideja o kojima se raspravlja.	a. Sudjeluje u raspravi nakon što pročita ili prouči traženi materijal isključivo se oslanjajući na pripremu pozivajući se na dokaze o temi, tekstu ili pitanju koje treba razmotriti i razmisliti o idejama o kojima se raspravlja.	a. Sudjeluje u raspravi pripremljen, nakon što je pročitao ili proučio traženi materijal, isključivo se oslanjajući na pripremu pozivajući se na dokaze o temi, tekstu ili pitanju radi poticanja pažljive, dobro obrazložene razmjene ideja.	a. Sudjeluje u raspravi pripremljen, nakon što je pročitao ili proučio traženi materijal, isključivo se oslanjajući na pripremu pozivajući se na dokaze iz tekstova ili drugih vrsta istraživanja o temi ili pitanju radi poticanja pozorne i dobro obrazložene razmjene ideja.
b. Prati i nastavlja razgovor uz uvažavanje sugovornika.	b. Slijedi dogovorena pravila dijaloga i rasprave uvažavanje.	b. Slijedi pravila kolegijalne rasprave, postavlja određene ciljeve i rokove te definira pojedinačne uloge po potrebi.	b. Surađuje s kolegama u cilju postavljanja pravila za kolegijalnu raspravu i odlučivanje (npr. neformalni konzensus,	b. Surađuje s vršnjacima na promicanju građanskih, demokratskih razgovora i odlučivanja, postavlja

			glasovanje o ključnim pitanjima, iznošenje alternativnog stava), uz jasne ciljeve i rokove te pojedinačne uloge po potrebi.	jasne ciljeve i rokove i utvrđuje pojedinačne uloge po potrebi.
NIJE PRIMJENJIVO.	c. Postavlja pitanja kako bi provjerio razumijevanje prezentiranih informacija, drži se teme i povezuje njihove komentare s primjedbama ostalih.	c. Postavlja konkretna pitanja i odgovora na njih uz obrazloženje i iznošenje detalja stavljajući komentare koji doprinose temi, tekstu ili pitanju koja se razmatraju.	c. Potiče razgovore postavljanjem i odgovaranjem na pitanja koja povezuju trenutačnu raspravu sa širim temama ili većim idejama, aktivno uključuje druge u raspravu te pojašnjava, potvrđuje ili osporava ideje i zaključke.	c. Potiče razgovore postavljanjem i odgovaranjem na pitanja koja tragaju za obrazloženjem i dokazima, brinući se o saslušanju svih stavova o nekoj temi ili pitanju, pojašnjava, potvrđuje ili osporava ideje i zaključke i promiče različita i kreativna gledišta.
NIJE PRIMJENJIVO.	d. Izražava i brani vlastite ideje u svjetlu rasprave.	d. Razmatra ključne ideje koje su iznesene i pokazuje kako su razumjeli različita gledišta kroz razmišljanje i parafraziranje.	d. Odgovara pažljivo na različita gledišta, sažima usuglašena i neusuglašena pitanja te, kad je to opravdano, opisuje ili opravdava vlastite stavove i poimanja i mijenja vlastita mišljenja u svjetlu argumenata i dokaza.	d. Odgovara pažljivo na različita gledišta, sintetizira komentare, tvrdnje i dokaze svih strana o predmetu rasprave gdje je moguće razriješiti kontradiktornosti i utvrđuje koje su dodatne informacije ili istraživanja potrebne da bi se ona produbila ili zadatak završio do kraja.
2. Provjerava i traži pojašnjenja za razumijevanje teksta ili informacije predočene usmeno ili putem različitih medija postavljanjem i odgovaranjem na pitanja o ključnim detaljima.	2. Određuje glavne ideje i detalje u tekstu pročitanoj naglas ili informacije prezentirane u različitim medijima i formatima.	2. Objašnjava informacije prezentirane u različitim medijima i formatima (npr. vizualno, brojčano i usmeno) i objasni kako one doprinose temi, tekstu ili pitanju koje se proučava.	2. Integrira više izvora informacija prezentiranih u različitim medijima i formatima, (npr. vizualno, brojčano i usmeno), ocjenjujući kredibilitet i preciznost svakog izvora.	2. Integrira više izvora informacija prezentiranih u različitim medijima i formatima (npr. vizualno, kvantitativno i usmeno) kako bi mogao donositi odluke i rješava probleme, procjenjujući vjerodostojnost i točnost svakog izvora i bilježeći bilo kakvo neslaganje podataka.

3. Postavlja pitanja i odgovara na pitanja tražeći pomoć, informaciju ili pojašnjenje u cilju boljeg razumijevanja prezentiranog.	3. Pita i odgovara na pitanja o informacijama govorniku. Nudi odgovarajuće pojašnjenje i pojedinosti.	3. Pravi razliku između tvrdnji koje su potkrepljene dokazima i onih koje nisu.	3. Ocjenjuje govornikovo stajalište, obrazloženje i korištenje dokaza i retorike, idenitificirajući obmanjujuća obrazloženja, pretjerane ili iskrivljene dokaze.	3. Ocjenjuje govornikovo gledište, obrazloženje i korištenje dokaza i retorike ocjenjujući stav, premise, povezanost predodžbi, izbor riječi, naglasne cjeline i ton kojim se govornik služi.
---	---	---	--	---

Prezentacija znanja i ideja

4. Prezentira informacije, nalaze i dokaze tako da slušatelji mogu slijediti tijekom obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.
5. Koristi digitalne medije i vizualno izlaganje podataka kako bi strateški prikazao informacije i ojačao razumijevanje prezentacija.
6. Prilagođava govor različitim kontekstima i komunikacijskim zadacima.

Indikatori oblasti prezentacije znanja i ideja sukladno uzrastu za:

kraj predškolskog odgoja i obrazovanje (5, 6 god.)	kraj 3. razreda (8, 9 god.)	kraj 6. razreda (11, 12 god.)	kraj 9. razreda (14, 15 god.)	kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanje (18, 19 god.)
4. Opisuje poznate ljude, mjesta, stvari i uz poticaj i podršku, navodi dodatne pojedinosti.	4. Izvješćuje o temi ili tekstu, priča priču ili detaljno prepričava iskustvo uz odgovarajuće činjenice i relevantne, opisne detalje, govoreći jasno, odgovarajućim ritmom.	4. Iznosi tvrdnje i nalaze, navodeći ideje logičkim slijedom i korištenjem primjerenih opisa, činjenica i detalja da naglasi glavne ideje ili teme. Održava primjeren kontakt očima, adekvatnu glasnoću i jasan izgovor.	4. Iznosi tvrdnje, nalaze i dokaze u korist toga, jasno, sažeto i logično, tako da slušatelji mogu slijediti tijekom obrazlaganja, a organizacija, razrada, suština i stil primjereni su svrsi, publici i zadatku.	4. Iznosi informacije, nalaze i dokaze u korist toga s jasne i precizne točke gledišta tako da slušatelji mogu slijediti tijekom obrazlaganja, razmatraju se drugačija ili suprotna stajališta, a organizacija, razrada, suština i stil primjereni su svrsi, publici i opsegu formalnih i neformalnih zadataka.
5. Dodaje po želji crteže ili druga vizualna izlaganja opisima kako bi time osigurali više pojedinosti.	5. Pravi zanimljive i dinamične audiosnimke priča ili pjesama koje ilustriraju tečno čitanje razumljivim ritmom; dodaje vizualne iskaze gdje je to prikladno da se naglasi ili podvuku određene činjenice ili pojedinosti.	5. Uključuje multimedijalne komponente (npr. grafiku, slike, zvuk) i vizualne iskaze tijekom prezentacija kako bi pojasnili informacije.	5. Strateški koristi digitalne medije (npr. tekstualne, grafičke, audio, vizualne i interaktivne elemente) kako bi unaprijedio razumijevanje nalaza, obrazloženja i dokaza te pojačali interes.	5. Strateški koristi digitalne medije (npr. tekstualne, grafičke, audio, vizualne i interaktivne elemente) tijekom prezentacije kako bi unaprijedio razumijevanje nalaza obrazloženja i dokaza te pojačao zanimanje.

<p>6. Izražava se govorom i glasovnim kvalitetama govora kao što su: visina, tempo i boja glasa kako bi osjećaje, misli i ideje jasno izrazili.</p>	<p>6. Izražava se punim rečenicama.</p>	<p>6. Prilagođava govor različitim kontekstima i zadacima, pokazuje da vlada standardnim jezikom kad je potrebno ili primjereno.</p>	<p>6. Prilagođava govor različitim kontekstima i zadacima, vlada standardnim jezikom kad je potrebno ili primjereno.</p>	<p>6. Prilagođava govor različitim kontekstima i zadacima, vlada standardnim jezikom kad je potrebno ili primjereno.</p>
---	---	--	--	--

Oblasti, komponente i ishodi učenja za bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik u BiH

ČITANJE: KNJIŽEVNOST (predškolski odgoj i obrazovanje – kraj srednjoškolskog ogoja i obrazovanja)
Ishodi učenja za čitanje (književnost)
Ključne predodžbe i detalji <ol style="list-style-type: none">1. Pozorno čita ili sluša tekst u cilju razumijevanja i donošenja logičkih zaključaka; citira konkretne tekstove pri pisanju ili govoru u svrhu potkrepljenja zaključaka donesenih na temelju teksta.2. Prepoznaje i objašnjava ključne ideje teksta i njihovih razrada; sažima ključne ideje na temelju detalja koji je potkrepljuju.3. Analizira likove, događaje i ideje te njihove međudnose u tekstu.
Vještina i struktura <ol style="list-style-type: none">4. Tumači različita značenja riječi i izraza, tehničkih, osnovnih i prenesenih značenja iz teksta i utvrđuje kako izbor riječi utječu na značenje teksta.5. Analizira strukturu tekstova uključujući i kako se određene rečenice, pasusi i veći dijelovi teksta (npr. odlomak, poglavlje, scena ili strofa) odnose jedni prema drugima i prema cjelini.6. Utvrđuje kako točka gledišta ili nakana utječu na oblikovanje sadržaja i način pisanja teksta.
Usvajanje i korištenje rječnika <ol style="list-style-type: none">7. Utvrđuje ili razjašnjava značenje nepoznatih i višeznačnih riječi i izraza.8. Razumije preneseno značenje riječi, veza između riječi i nijanse u značenjima riječi.9. Usvaja i ispravno koristi nove riječi i izraze; bogati rječnik.
Integracija znanja i ideja <ol style="list-style-type: none">10. Integrira i procjenjuje sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima između ostalog vizualno, kvalitativno, kao i riječima.11. Prikazuje i ocjenjuje konkretne tvrdnje u tekstu služeći se valjanim obrazloženjima i relevantnim dokazima.12. Analizira dva ili više tekstova koji obrađuju sličnu temu ili predmet zanimanja u cilju akumulacije znanja i uspoređuje različite pristupe autora.
Opseg i razina složenosti teksta <ol style="list-style-type: none">13. Nepriistrano i stručno čita i razumije složene književne tekstove.
ČITANJE: INFORMATIVNI TEKSTOVI (predškolski odgoj i obrazovanja – kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja)
Ishodi učenja za čitanje informativnih tekstova
Ključne predodžbe i detalji <ol style="list-style-type: none">14. Čita tekst u cilju utvrđivanja navoda teksta, donošenja logičkih zaključaka i citira konkretne tekstualne dokaze potkrepljujući zaključke donesene na temelju teksta.15. Određuje ključne ideje i teme teksta te analizira njihovu razradu sažimanjem ključnih detalja i ideja koji to potkrepljuju.16. Analizira kako i zašto se pojedinci, događaji i ideje razvijaju i ulaze u interakciju kroz tekst.
Vještina i struktura <ol style="list-style-type: none">17. Interpretira i pojašnjava način uporabe riječi i ustaljenih izraza u tekstu i određuje tehnička, osnovna i prenesena značenja, te analizira različita značenja pri izboru riječi.18. Analizira strukturu tekstova i međudnos rečenica, pasusa i većih dijelova teksta (npr. odjeljak, poglavlje).19. Procjenjuje način oblikovanja sadržaja i stila teksta s vlastite točke gledišta.

Usvaja i koristi rječnik

20. Utvrđuje i razjašnjava značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza služeći se kontekstualnim indicijama, analizom sadržajnih dijelova riječi i uporabom općeg i specijaliziranog referentnog materijala po potrebi.
21. Iskazuje razumijevanje prenesenog jezika, veza između riječi i nijansi u značenjima riječi.
22. Usvaja i ispravno koristi niz riječi i fraza određene oblasti dostatnih za čitanje, pisanje i slušanje za nastavak obrazovanja i životne uloge; pokazuje neovisnost u stjecanju rječnika kad pronade nepoznatu riječ koja je važna pri razumijevanju ili izražavanju.

Integracija znanja i ideja

23. Integrira i ocjenjuje sadržaje predstavljene u različitim medijima i formatima, između ostalog vizualno, kvantitativno i riječima.
24. Prikazuje i ocjenjuje argument i konkretne tvrdnje u tekstu služeći se valjanim obrazloženjima i relevantnim dokazima.
25. Analizira kako dva ili više tekstova obrađuju slične teme ili predmete zanimanja u cilju akumulacije znanja ili usporedbe pristupa autora.

Opseg i razina složenosti teksta

26. Čita i razumije složene informativne tekstove .

TEMELJNE VJEŠTINE ČITANJA (predškolski odgoj i obrazovanje – 3. razred (8, 9 god.)**Ishodi učenja temeljnih vještina čitanja****Pojam velikih tiskanih slova**

1. Pokazuje razumijevanje organizacije i osnovnih odlika velikih tiskanih slova.

Fonološka osviještenost

2. Pokazuje razumijevanje izgovorenih riječi, slogova i glasova (fonema).

Prepoznavanje i foničnost riječi

3. Prepoznaje i primjenjuje vještine foničnosti i analize riječi.

Tečno čitanje

4. Čita sa svrhom i razumijevanjem.

PISANJE (predškolski odgoj i obrazovanja – kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja)**Ishodi učenja za pisanje****Vrste i namjene teksta**

1. Analizira važne teme i tekstove, piše argumente u korist navedenih tvrdnji služeći se valjanim obrazloženjima i relevantnim argumentima.
2. Piše informativne tekstove uz pojašnjenja kako bi se razmotrilo i prenijelo složene informacije i ideje jasno i precizno djelotvornim odabirom, organizacijom i analizom sadržaja.
3. Piše pripovjedne tekstove kako bi razvio stvarna ili zamišljena iskustva ili događaje koristeći učinkovitu tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran slijed događaja.

Pisanje i distribucija pisanih radova

4. Piše jasne i smislene radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.
5. Usavršava svoj pisani rad planiranjem, revizijom, redigiranjem, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.
6. Koristi suvremenu tehnologiju kako bi napisao i objavio radove te ostvario interakciju i suradnju s drugima.

Gramatika i pravopis

7. Ovladava pravilima standardne gramatike i njihovom primjenom pri pisanju.
8. Ovladava pravopisnim pravilima i znakovima interpunkcije.

Istraživanje u cilju izgradnje i prezentacije znanja

9. Provodi kratke, ali i važne istraživačke projekte utemeljene na fokusiranim pitanjima pokazujući razumijevanje predmeta istraživanja.
10. Prikuplja relevantne informacije iz više tiskanih i digitalnih izvora, procjenjuje kredibilitet i preciznost svakog izvora i integrira informacije istodobno izbjegavajući plagiranje.
11. Ponalazi dokaze u književnim ili informativnim tekstovima u svrhu podrške analize, razmišljanja i istraživanja.

Poznavanje jezika

12. Razumije kako jezik funkcionira u različitim kontekstima i zna napraviti odgovarajući izbor forme, rječnika i stila pri pisanju.

Opseg pisanja

13. Piše jednostavne i kraće ili složene i veće pisane radove za koje je potrebno vrijeme za istraživanje, razmišljanje i reviziju u različite svrhe.

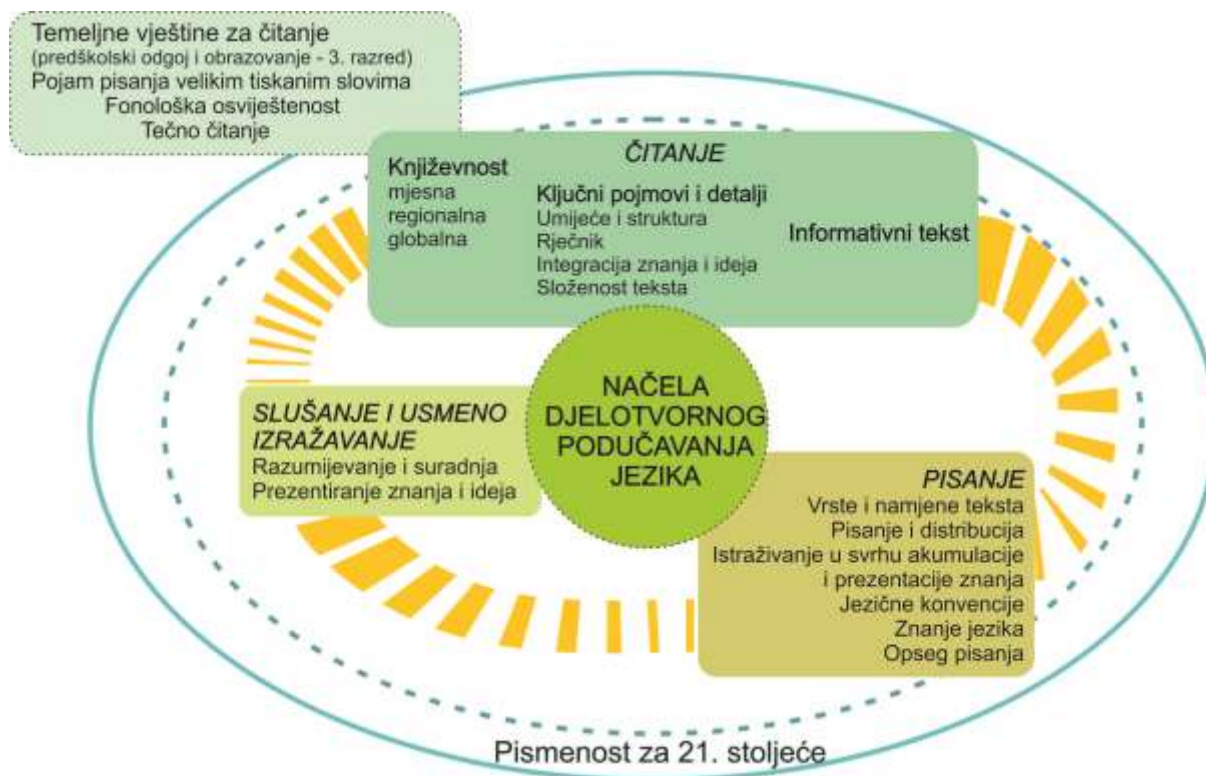
USMENO IZRAŽAVANJE I SLUŠANJE**(predškolski odgoj i obrazovanje – kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja)****Ishodi učenja za usmeno izražavanje i slušanje****Razumijevanje i suradnja**

1. Priprema se i sudjeluje učinkovito u nizu razgovora i suradnji s različitim sugovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja jasno i uvjerljivo.
2. Integrira i ocjenjuje informacije prezentirane u različitim medijima i formatima, uključujući vizualno, kvantitativno i usmeno.
3. Procjenjuje govornikovo gledište, argumentaciju i uporabu dokaza i retorike.

Prezentacija znanja i ideja

4. Prezentira informacije, nalaze i dokaze kako bi slušatelji bili u mogućnosti slijediti tijek obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.
5. Koristi digitalne medije i vizualno izlaganje podataka kako bi strateški prikazao informacije i ojačao razumijevanje prezentacija.
6. Prilagođava govor različitim kontekstima i komunikacijskim zadacima.

Shematski prikaz oblasti i komponenti za bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik u BiH

Definicije i legenda za prožimajuće pokazatelje⁶

Ishodi učenja	Prožimajući pokazatelji
<p>Ishodi učenja za jezik koji utječu na razvijanje, a odnose se na</p> <p><i>komunikacijsku kompetenciju na materinskom jeziku:</i></p>	<p>čita, razumije i analizira književne i informativne tekstove, piše razne vrste teksta za različite namjene i publiku, priča i sluša radi prijenosa i razumijevanja informacija s uvažavanjem učinkovito u različitim situacijama i u različite svrhe u konstruktivnom i kritičkom dijalogu, piše složene tekstove, kritički ocjenjuje komunikacije u različitim oblicima, izražava pozitivne stavove i pokazuje vještine za učinkovitu međukulturalnu komunikaciju.</p>
<p>Ishodi učenja za pismenost koja se odnosi na</p> <p><i>informatičku pismenost (informacijska, medijska, tehnološka):</i></p>	<p>koristi multimedije za traženje, iznalaženje, pristupanje, izradu, prikaz i razmjenu informacija i komunikacije, sudjeluje odgovorno u virtualnim društvenim mrežama, rabi računalne pismenosti za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti.</p>
<p>Ishodi učenja za pismenost koja se odnosi na</p> <p><i>učiti kako se uči:</i></p>	<p>organizira i uređuje vlastito učenje, pokazuje upornost i samoprocjenu pri učenju, traži prigode za podršku, pomoć i učenje, izrađuje plan učenja radi upravljanja vremenom, radi pojedinačno i s drugima.</p>
<p>Ishodi učenja za pismenost koja se odnosi na</p> <p><i>društvenu i građansku kompetenciju:</i></p>	<p>poznaje općeprihvaćene norme i pravila ponašanja, komunicira konstruktivno i s poštivanjem u društvenim situacijama, izgrađuje povjerenje i empatiju spram drugih, izražava frustracije na konstruktivan način, razvija i razumije nacionalni kulturni identitet u interakciji s kulturnim identitetom Europe i ostatkom svijeta, uviđa i razumije različita gledišta kao posljedicu različitosti i koja konstruktivno doprinose osobnim stavovima, razvija vještine rada u skupinama.</p>
<p>Ishodi učenja za pismenost koja se odnosi na</p> <p><i>samoinicijativu i poduzetničku kompetenciju:</i></p>	<p>planira, organizira, analizira, komunicira, izvodi, izvješćuje, procjenjuje i evidentira, upravlja projektima, radi s timovima na kooperativan i fleksibilan način, prepoznaje vlastite jake i slabe strane.</p>

⁶ Iz dokumenta: Ključne kompetencije i životne vještine za Bosnu i Hercegovinu. Program zapošljavanja i zadržavanja mladih (2011. god.).

<p>Ishodi učenja za pismenost koja se odnosi na</p> <p><i>kulturnu svijest:</i></p>	<p>poznaje domaće i međunarodno kulturno naslijeđe (glazba, vizualne umjetnosti, ples, književnost),</p> <p>uvažava i uživa u umjetničkim djelima i izvedbama i razvija osjećaj za lijepo.</p>
<p>Ishodi učenja za pismenost koja se odnosi na</p> <p><i>kreativno-produktivnu kompetenciju:</i></p>	<p>proizvodi mnoge ideje, proizvode, pretpostavke,</p> <p>povezuje ideje,</p> <p>donosi samostalno zaključke,</p> <p>zamišlja, vizualizira alternativna rješenja,</p> <p>kritički razmišlja pri rješavanju problema,</p> <p>kognitivna sposobnost toleriranja suprotnih ideja,</p> <p>učinkovito koristi informacije, znanja i činjenice pri rješavanju problema.</p>

Načela definiranja ishoda učenja

Znanje, transparentnost, sudjelovanje, ponavljanje i ravnomjernost predstavljaju pet načela definiranja ishoda učenja (IU). Svaki od ovih načela važan je za kvalitetan razvoj ishoda učenja.

ZNANJE

Dvije vrste znanja su nužne za razvoj ishoda učenja za jezičnu pismenost:

(1) *znanje vrednovanja* i (2) *tehničko znanje i vještine*.

Stavovi i vjerovanja određuju čovjekov pogled na svijet i utječu na njegovo ponašanje.

- Razvoj ishoda učenja od stručnjaka koji rade na definiranju tih ishoda učenja, zahtijeva punu predanost, a ishodi trebaju svakom djetetu pružiti osnovu za uspjeh u školi i životu nakon završenog školovanja.

Stručnjaci, koji rade na razvoju ishoda učenja, moraju posjedovati *tehničko znanje i vještine* u najmanje dvije oblasti.

- Stručno znanje u oblasti sadržaja: jezična pismenost, matematika itd.
- Stručno znanje o ishodima učenja: svrha definiranja ishoda učenja i osnovni elementi sustava zasnovani na ishodima učenja. Stručnjaci moraju poznavati različite načine razvrstavanja dokumentacije o ishodima učenja i elementima ocjenjivanja i praćenja primjerenim ishodima učenja.

Na primjer:

Njemački nacionalni obrazovni standardi. Stručnjaci za izradu standarda posjeduju visok stupanj znanja o sadržaju, razvoju djece i adolescenata, ocjenjivanju, evaluaciji i mjerenju.

TRANSPARENTNOST

- Transparentnost podrazumijeva jasnoću procesa, svrhe i definiranja ishoda učenja.
- Osobe, koje rade na razvoju ishoda učenja, su dužne omogućiti svim zainteresiranim stranama na svim razinama sustava, pristup podacima o procesu razvoja ishoda učenja.
- Sastanci s članovima zajednice i objavljivanje podataka na neformalnim internetskim stranicama samo su dva načina osiguranja transparentnosti ishoda učenja.

Na primjer:

Standardi za zajedničku jezgru nastavnog plana i programa u SAD-u primjer su jednog takvog sveobuhvatnog pristupa koji uključuje uporabu interneta u najranijim fazama kako bi zainteresirane strane imale na raspolaganju relevantne i ažurirane podatke o procesu razvoja ishoda učenja (u ovom slučaju standarda). Internetska stranica www.corestandards.org, koju financira Nacionalna udruga guvernera i Vijeće rukovoditelja odjela za obrazovanje SAD-a, sadrži opis aktivnosti, podatke o ishodu učenja, podršku različitih subjekata, najnovija događanja, FAQ (često postavljana pitanja) i ishode učenja.

SUDJELOVANJE

- Ishodi učenja trebaju biti odraz vizije reforme obrazovanja koja se zasniva na znanju, vještinama i stavovima za 21. stoljeće. Ako vizija odražava suglasnost svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa (roditelja, učenika, odgajatelja, nastavnika, profesora i članova zajednice), svi sudionici mogu sudjelovati u pružanju podrške akademskom, socijalnom, emotivnom i tjelesno-zdravstvenom razvoju djeteta.
- Međutim, nije nužno da sve zainteresirane strane sudjeluju na svim područjima po pitanju razvoja ishoda učenja.

- Sudjelovanje treba biti planirano i s namjerom.
- Stručnjaci koji rade na razvoju ishoda učenja, moraju zauzeti strateški pristup u osiguranju sudjelovanja različitih sudionika proporcionalno njihovim stručnim znanjima.

Na primjer:

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje BiH oformila je radnu skupinu za izradu standarda kvalitete rada odgajatelja u predškolskom odgoju i obrazovanju. U proces su bili uključeni stručnjaci različitih profila u izradi i pregledu standarda kvalitete rada odgajatelja.

PONAVLJANJE

Proces razvoja ishoda učenja jeste proces koji se zasniva na ponavljanju. Drugim riječima, ponavljaju se koraci, a rezultati prethodne faze su informacije potrebne za sljedeću fazu razvoja ishoda učenja.

Na primjer:

Prema izvješćima sudionika iz Njemačke, Turske, Makedonije i Uzbekistana (nacionalni standardi u obrazovanju) dokumenti o ishodima učenja u tim zemljama prošli su brojne revizije nakon razmatranja povratnih informacija i komentara vanjskih stručnjaka i članova zajednice.

UJEDNAČENOST

Ujednačenost podrazumijeva: (1) proces razvoja ishoda učenja i (2) rezultate aktivnosti koje se odnose na ishode učenja

Proces razvoja ishoda učenja:

- Treba biti ujednačen u pogledu članova radnih skupina i načina sudjelovanja.
- Ujednačenost podrazumijeva različitosti; predstavnici različitih zajednica i osobe s različitim stručnim znanjima trebaju biti dio procesa razvoja ishoda učenja kao članovi radne skupine ili kao sudionici sastanaka na kojima se razmatraju povratne informacije ili utvrđuje valjanost.

Rezultati ishoda učenja:

- Ishodi učenja i pokazatelji, koji predviđaju znanja i vještine učenika kojima trebaju ovladati kako bi bili spremni za 21. stoljeće; isti su za svu djecu bez obzira na nacionalno podrijetlo, geografsku lokaciju, socijalno-ekonomski status, spol ili jezik.
- Stručnjaci za razvoj ishoda učenja postavljaju visoka očekivanja za svu djecu definiranjem ishoda učenja i pokazatelja za 21. stoljeće.

Na primjer:

Finska – rukovodstvo, škola i nastavno osoblje su detaljnije razradili i proširili “okvirni” nacionalni plan i program, kao i set ishoda učenja.

Singapur i Finska – smanjili nesrazmjer u postignućima učenika tako što su osigurali svim učenicima ujednačen i kvalitetan pristup u odgoju i obrazovanju.

Pojmovnik ključnih termina

Pismenost za 21. stoljeće

Pismenost je oduvijek bila skup kulturoloških teorija i teorija na području komunikacije i zajedničkih pripadnicima određenih skupina. Kako se mijenjaju društvo i tehnologija, mijenja se i pismenost. U 21. stoljeću, pismenost se sastoji od sposobnosti pronalaska, ocjene, uporabe i komunikacije putem širokog raspona izvora, među kojima su tekst, audiozapisi, vizualni izvori i digitalne tehnologije. Osobe, ovladale pismenošću, upravljaju, analiziraju i sintetiziraju višestruke tijekom informacija koje dolaze istodobno. Također, stvaraju, kritiziraju, analiziraju i ocjenjuju informacije iz multimedijalnih izvora, te se brinu za etičke odgovornosti koje se traže u složenim okružjima.

Ishodi učenja (IU) za 21. stoljeće

Ishodi učenja su iskazi kojima se naznačuje što učenik treba znati, razumjeti ili učiniti po završetku određenog procesa učenja kao rezultata aktivnosti učenja.

Pokazatelji ishoda učenja

Pokazatelji ishoda učenja su primjeri ponašanja / aktivnosti učenika koji pokazuju stupanj dosegnuća ishoda učenja. Pokazatelji pokazuju i opisuju razvijenost vještine, znanja i razumijevanja određene oblasti, odnosno komponente i kao takvi moraju biti mjerljivi.

Oblasti

Oblast je organiziran, koherentan sklop znanja, vještina i stavova unutar određenog područja za koje se koriste riječi koje opisuju različite skupine sadržaja, načine njihovog organiziranja ili svrstavanja ishoda učenja. Komponente za jezik su: čitanje, pisanje i usmeno izražavanje / slušanje.

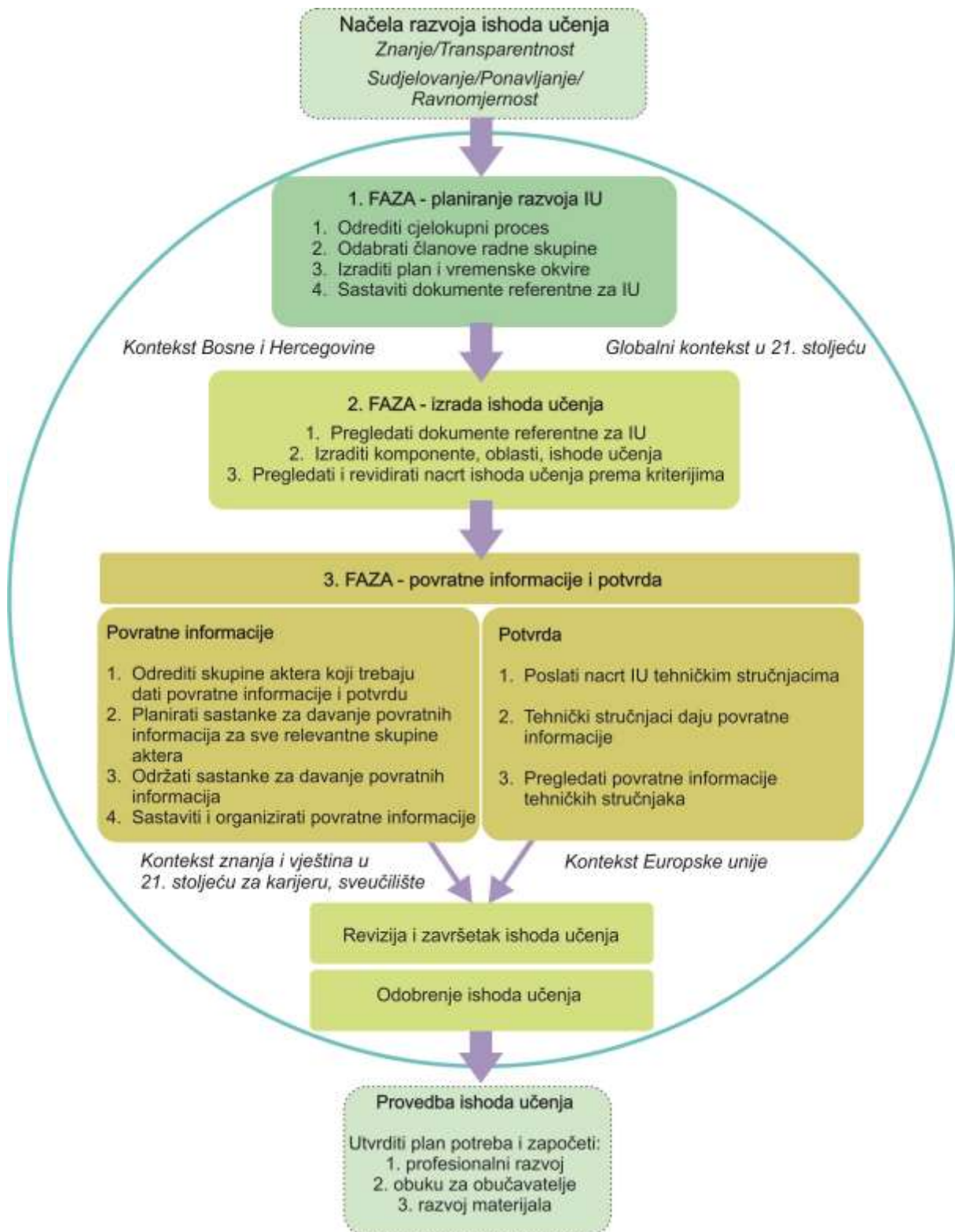
Komponente

Komponente su raščlanjena znanja, vještine i stavovi koji su važni i koji definiraju oblast.

Kompetencije

Kompetencije i ishodi učenja prolaze kroz više oblasti predmeta. Nužne su u pripremi učenika za 21. stoljeće kako bi se izborili za svoj opstanak, razvijali kapacitete, u potpunosti sudjelovali u razvoju, unapređivali kvalitetu svoga života, donosili odluke i nastavljali učiti. Uključuju komunikativnu kompetenciju, informatičku pismenost; učenje o tomu kako učiti, socijalnu kompetenciju, samoinicijativu i poduzetnost, kulturnu svjesnost i kreativnu i produktivnu kompetenciju.

Shematski prikaz plana aktivnosti razvoja ishoda učenja u 21. stoljeću

Literatura:

Colin Marsh, J., Kurikulum, Zagreb (1994),

Državno vijeće nastavnika engleskoga jezika (2008. godine) Izjava o stavu; Izvršni odbor Državnog vijeća nastavnika engleskoga jezika, Urbana, Illinois,

Informacija o provedbi Okvirnog zakona za osnovno obrazovanje i usaglašenost kantonalnih zakonskih akata sa ovim zakonom. Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti Mostar (2009),

Institucija za unapređenje obrazovanja i vaspitanja, Katalog programa stručnog usavršavanja zaposlenih u obrazovanju, Beograd 2009/10,

Izveštaj o pregledu postojećih ZINPP-a i nastavnih planova i programa za devetogodišnje osnovne škole u BiH, Osiguranje kvalitete u obrazovanju u BiH (2009.),

Ključne kompetencije i životne vještine u Bosni i Hercegovini, Sarajevo (2011),

Model NPP za maternji jezik i matematiku, grupa autora, Reforma općeg obrazovanja u Bosni i Hercegovini (studen 2005),

Model okvirnoga nastavnog plana i programa Curriculum (2005),

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje Hrvatske (2010),

NPP gimnazije Slovenije (1998, 2006),

NPP osnovne škole Slovenije (1999, 2006),

Okvir kurikuluma za preduniverzitetsko obrazovanje u Republici Kosovo (2011),

Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH (2003),

Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u BiH (2007),

Okvirni zakon o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci u BiH (2008),

Petrinšak, S., Obrazovna politika i kurikularni pristup, Pedagoški fakultet, Osijek (2008),

Predmetni NPP-i Crne Gore (2011),

Savić, M. Praktikum za definisanje ishoda učenja, Arhitektonski fakultet, Beograd (2008),

Sporazum o zajedničkoj jezgri NPP-a (2003),

Sternberg, RJ, Kognitivna psihologija, Jastrebarsko, Slap (2004),

Strateški pravci obrazovanja u BiH s planom implementacije 2008–2015. (2008),

Vizek Vidović, V., Kompetencije kao ishodi učenja, trajno obrazovanje, Zagreb (2008),

Zajednička jezgra cjelovitih razvojnih programa za rad u predškolskim ustanovama (2009),

Zakon o Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje (2007).

Nakladnik:

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Za nakladnika:

Maja Stojkić, ravnateljica Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Lektura:

Dženana Memišević

DTP:

Branka Zvečevac

Naklada:

350 primjeraka

Tisak:

Projekt podržao UNICEF

